

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра
на тему «Джерела формування та напрями використання фінансових
ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу
(на матеріалах ТОВ «Хіпп Україна»)»

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 402-ЕФ
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Коломоєць В.В.
Керівник: к.е.н., доцент Свистун Л. А.
Рецензент: Хадарцев О.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень
із праць інших авторів без відповідних
посилань
Коломоєць В.В.
Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі
Коломоєць В.В.

Полтава, 2023 року

АНОТАЦІЯ

Коломоець В.В. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу (на матеріалах ТОВ «Хіпп Україна»). Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2023.

Робота викладена на 110 сторінках друкованого тексту і складається зі вступу, трьох розділів, 3 додатків, містить 32 таблиці, 20 рисунків і список використаної літератури з 64 найменувань.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела формування фінансових ресурсів, управління фінансовими ресурсами, малий і середній бізнес.

Об'єкт дослідження – процеси формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна».

Предмет дослідження: теоретичні і практичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу.

Мета роботи – розгляд теоретичних засад та надання практичних рекомендацій щодо формування та використання фінансових ресурсів на підприємствах малого і середнього бізнесу.

У випускній роботі визначено роль і значення підприємств МСБ для економіки, дано загальну характеристику фінансових ресурсів, їх складу та класифікації, а також досліджено методи управління фінансовими ресурсами в процесі їх формування та використання. Другий розділ роботи присвячений аналізу фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна» та оцінці ефективності їх використання. У третьому розділі досліджено зарубіжний досвід управління фінансовими ресурсами, запропоновано шляхи оптимізації формування ресурсів підприємства та проаналізовано перспективні напрями їх використання.

Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності ТОВ «Роберт Бош Лтд» та для пошуку можливих напрямів удосконалення процесів формування фінансових ресурсів.

ABSTRACT

Kolomoets V.V. Sources of formation and directions of use small and medium-sized businesses financial resources (based on the materials of "Hipp Ukraine" LLC). Manuscript. Graduation thesis for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 "Finance, banking and insurance" - National University "Poltava Polytechnic named after Yury Kondratyuk", 2023.

The work is laid out on 128 pages of printed text and consists of an introduction, three chapters, 6 appendices, contains 32 tables, 40 figures and a list of used literature with 65 titles.

Key words: financial resources, sources of formation of financial resources, management of financial resources, small and medium-sized business.

The object of the research is the processes of formation and use of Hipp Ukraine LLC financial resources.

Research subject: theoretical and practical aspects of formation and use of financial resources at small and medium-sized enterprises.

The purpose of the work is to study the consideration of theoretical foundations and provision of practical recommendations regarding the formation and use of financial resources at small and medium-sized enterprises.

The thesis defines the role and importance of SMEs for the economy, gives a general description of financial resources, their composition and classification, and also investigates the methods of managing financial resources in the process of their formation and use. The second part of the work is devoted to the analysis of the financial resources of Hipp Ukraine LLC and the evaluation of the effectiveness of their use. In the third chapter, the foreign experience of managing financial resources is studied, ways of optimizing the formation of the company's resources are proposed, and prospective directions of their use are analyzed.

The obtained results can be used in the practical activities of "Robert Bosch Ltd" LLC and to search for possible areas of improvement in the processes of formation of financial resources.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ І ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ..	6
1.1. Роль підприємств малого і середнього бізнесу для економіки держави	6
1.2. Зміст і характеристика складу фінансових ресурсів підприємств МСБ....	16
1.3. Джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів підприємства	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «ХІПП УКРАЇНА».....	35
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Хіпп Україна»	35
2.2. Аналіз фінансових ресурсів підприємства та джерел їх формування..	40
2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна».....	59
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «ХІПП УКРАЇНА».....	72
3.1. Зміст і завдання системи управління фінансовими ресурсами підприємства	72
3.2. Шляхи максимізації фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна».....	81
3.3. Формування фінансових ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу в сучасних умовах.....	90
ВИСНОВКИ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	104
ДОДАТКИ.....	110

				ВР 402-ЕФ 19078						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Коломоєць</i>			<i>Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу (на матеріалах ТОВ «Хіпп Україна»)</i>						
<i>Перевір.</i>	<i>Свистун Л.А.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Свистун Л.А.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>									
				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%; text-align: center;">Літ.</td> <td style="width: 25%; text-align: center;">Арк.</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"> </td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">110</td> </tr> </table>	Літ.	Арк.	Акрушів		3	110
Літ.	Арк.	Акрушів								
	3	110								
				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування						

ВСТУП

В умовах ринкової економіки фінансові ресурси виконують дуже важливу роль в ефективному функціонуванні суб'єктів господарювання. Важливою ланкою стабільного розвитку будь-якого підприємства, а особливо у малому і середньому бізнесі, є управління фінансовими ресурсами та забезпечення діяльності необхідним їх обсягом. Фінансові результати діяльності малих і середніх підприємств залежать від ефективного підбору джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів.

Вибір цієї теми є актуальним через наступні причини: у сучасних економічних умовах багато українських підприємств стикаються з кризовими ситуаціями, викликаними неправильним або неефективним формуванням та використанням фінансових ресурсів, які є ключовим фактором економічного зростання та розвитку підприємств. Недостатній обсяг фінансових ресурсів призводить до порушення платіжної дисципліни та зниження фінансової стійкості підприємств, що в свою чергу негативно впливає на національну економіку. Ефективне формування фінансових ресурсів розглядається як один із ключових факторів підвищення прибутковості виробничої діяльності. Від цього залежить успішне функціонування, розвиток та конкурентоспроможність підприємства.

Метою випускної роботи є розгляд теоретичних засад та надання практичних рекомендацій щодо формування та використання фінансових ресурсів на підприємствах малого і середнього бізнесу.

Відповідно до поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких основних завдань:

- визначити зміст і роль підприємств малого і середнього бізнесу для вітчизняної економіки;
- вивчити економічну сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікацію, склад і структуру;

- розглянути процеси формування і використання фінансових ресурсів на підприємстві;
- провести аналіз та оцінку складу, динаміки, джерел формування та ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна»;
- розглянути зарубіжний досвід управління фінансовими ресурсами компаній;
- обґрунтувати напрями оптимізації джерел формування та використання фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах.

Об'єктом дослідження представленої роботи є процеси формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна».

Предметом дослідження є теоретичні і практичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу.

Теоретико-методологічною основою дослідження є матеріали монографій, навчальних посібників, періодичних видань, закони й нормативні акти України з економічних питань, офіційні статистичні дані. Інформаційною базою випускної роботи є фінансова звітність ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 роки.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Серед них варто виокремити такі: історичний, аналізу і синтезу, індукції та дедукції – для розкриття наукових підходів до тлумачення понять. При дослідженні було використано методи порівняння, економіко-математичні та статистичні методи для аналізу сучасного фінансового стану підприємства. Крім того, задля наочного подання результатів дослідження застосовано графічний і табличний методи, а методи наукового абстрагування, узагальнення й конкретизації використано для формулювання висновків.

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні шляхів оптимізації формування фінансових ресурсів та пошук перспективних напрямів їх використання на підприємстві МСБ.

РОЗДІЛ 1

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ І ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

1.1. Роль підприємств малого і середнього бізнесу для економіки держави

Розвиток малого і середнього бізнесу (МСБ) має великий вплив на економіку розвинутих країн. МСБ є одним із ключових соціально-економічних інститутів у країнах Європи, Америки та інших розвинених економічних систем, і має важливу роль у формуванні "середнього класу" як основи конкурентоспроможної економіки. Фахівці-економісти вбачають МСБ як базу ринкової економіки, що стимулює її структурні зміни, зміцнює економічну основу територій і регіонів, сприяє збільшенню обсягів виробництва і роздрібного товарообороту. МСБ сприяє створенню нових робочих місць і зайнятості населення, сприяє розвитку конкурентного середовища, стимулює інновації та впровадження передових досягнень науково-технічного прогресу, водночас виконуючи важливу соціальну роль як джерело доходу для значної частини населення [1].

Дослідженню науково-теоретичних підходів до розкриття сутності поняття «мале і середнє підприємництво», «малий і середній бізнес» присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні науковці. Так, теоретико-методичні основи підприємництва, зокрема й малого, досліджували М. Васильєва, З. Варналій, Т. Говорушко, Л. Єзгор, Г. Козаченко, В. Сахаров, С. Реверчук, О. Стасюк та інші. Управлінські та інноваційні підходи щодо забезпечення ефективного розвитку МСБ досліджували О. Довгальова, О. Балабенко, О. Рибак, Т. Смовженко та інші.

Термін «малий і середній бізнес» досить часто замінюють поняттям «мале і середнє підприємництво», оскільки досі серйозного розмежування між ними немає. Термін "малий і середній бізнес" (МСБ) використовується для опису сектору підприємництва, який включає невеликі та середні підприємства. Розмір підприємств у цьому секторі може бути від кількох працівників до кількох сотень.

Існує кілька визначень та критеріїв, за якими можна класифікувати МСБ, і вони можуть варіювати залежно від країни та організації, яка проводить класифікацію. Зазвичай для визначення МСБ вибираються такі критерії, як кількість співробітників, обсяги обороту, вартість активів та інші.

З. Варналій вважає, що мале підприємництво є самостійною (за рахунок власних коштів) систематичною інноваційною діяльністю громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу (надприбутку) [2, с. 60].

В. Кредісов стверджує, що МСП передбачає не просто відносно невеликі розміри підприємства та масштаби господарської діяльності, а й його обов'язкове базування на повній економічній відповідальності, на ризикованій інноваційній основі, на персоніфікованих і гнучких методах управління й організації відтворення з метою отримання максимального підприємницького прибутку з одиниці затраченого капіталу [3, с.7].

Нижче наведено підходи до визначення сутності малого підприємництва (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи щодо визначення поняття «мале підприємництво»

№	Автори	Визначення поняття
1	2	3
1	З. Варналій	Мале підприємництво – це самостійна (за рахунок власних коштів) систематична інноваційна діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу (надприбутку) [2, с. 60].
2	О. Довгальова, І. Балабенко	Розглядають мале підприємництво як особливу форму економічної активності, результатом якої є досягнення комерційного успіху, що має інноваційний та ризиковий характер діяльності з розширенням і подальшою перспективою розвитку на основі відповідальності, самостійності у прийнятті управлінських рішень та плануванні бізнесу. Такі підходи мають постійний характер господарської діяльності, укладання регулярних, а не одноразових угод [4, с. 14].
3	Т. Говорушко, О. Тимченко	Визначають мале підприємництво як особлива система економічних відносин, за яких головною рушійною силою, суб'єктом господарювання є підприємець, котрий поєднує особові й матеріальні фактори відтворення на інноваційній основі, особистій ініціативі та економічній відповідальності й зацікавленості, ризику з метою одержання підприємницького доходу [5].

В. Козаченко вважає, що мале підприємство є складовою частиною підприємництва, юридичні особи малого бізнесу є малими підприємствами, а малий бізнес представлений сукупністю зареєстрованих фізичних та юридичних осіб підприємців – складовою малого підприємництва [6, с. 14].

Для сучасної економіки характерна складна комбінація різних за масштабами виробництв: великих, із тенденцією до монопольних структур, і невеликих, що складаються під впливом багатьох факторів. МСБ забезпечують створення нових робочих місць, сприяють інноваціям, збільшують конкуренцію та сприяють розвитку регіональних господарств. МСБ також часто вважають основою соціально-економічного розвитку, після чого вони можуть бути більш гнучкими та адаптивними до змін у порівнянні з великими корпораціями.

Відмінності між малим, середнім і крупним бізнесом визначаються на основі якісних і кількісних параметрів. Кількісними параметрами віднесення підприємств до малих виступають: обсяги діяльності, чисельність працівників, сукупні обсяги активів чи власного капіталу. Порядок віднесення підприємств до малих, особливості їх створення й здійснення діяльності встановлюється законодавством відповідної країни.

Різні держави визначають власні критерії віднесення підприємств до сектору МСБ (таб.1.2).

Проблема диверсифікації вітчизняної економіки стає все більш актуальною, стає очевидним, що неможливо побудувати сильну конкурентоспроможність з великими підприємствами, представленими в економіці країни. Малий і середній бізнес забезпечує гнучкість та стійкість економічної системи, наближаючи її до потреб кінцевих споживачів.

На відміну від великих підприємств, малі і середні підприємства майже завжди підтримує тисний контакт із клієнтами, що дозволяє їм швидше адаптуватися й проявляти гнучкість у змінах у зовнішньому середовищі та потребах на ринку. Сервіс, ціна, якість та місце розташування виступають факторами конкурентних переваг МСП.

Таблиця 1.2

Класифікація суб'єктів малого і середнього підприємництва в Україні [37; 38]

Закон №4618-VI	Закон 2157-III
Мікропідприємства	
<p>Мікропідприємства – це підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> • балансова вартість активів — до 350 тис євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 700 тис євро; • середня кількість працівників — до 10 осіб. 	<p>Суб'єкти: юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 млн євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Малі підприємства	
<p>Малим є підприємство, яке не відповідає критеріям для мікропідприємств і показники якого на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> • балансова вартість активів — до 4 млн євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 8 млн євро; • середня кількість працівників — до 50 осіб. 	<p>Суб'єкти: юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Середні підприємства	
<p>Середніми є підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> • балансова вартість активів — до 20 млн євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 40 млн. євро; • середня кількість працівників — до 250 осіб. 	<p>Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.</p>

Переваги й недоліки розвитку малого і середнього підприємництва наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Переваги і недоліки розвитку підприємств малого і середнього бізнесу

Переваги	Недоліки
для бізнесу:	
- вища гнучкість й мобільність;	- вищий ризик банкрутства;
- упровадження досягнень НТП;	- чутливість до впливу фінансових криз;
- оперативність прийняття рішень;	- постійне пристосування до умов ринку;
- високий досвід й кваліфікація персоналу;	- обмеженість у власних фінансових ресурсах;
- висока швидкість обороту капіталу;	- менші можливості розширення діяльності;
- вища здатність адаптації до змін кон'юнктури ринку;	- обмеженість отримання кредитних ресурсів;
- здатність об'єднувати зусилля й співпрацювати з великим бізнесом.	- висока залежність від рівня державної підтримки;
для держави:	
- забезпечення зайнятості населення;	- необхідність надання пільг з оподаткування, ліцензування, кредитування підприємств;
- зростання числа суб'єктів підприємницької діяльності;	- зростання числа підприємств-банкрутів;
- насичення ринку товарами та послугами;	- підвищення витрат держави на фінансово-кредитну, інформаційну, матеріально-технічну й інвестиційну підтримку підприємств МСБ.
- зростання надходжень від податків й зборів;	

Джерело: [9]

Розвиток малого і середнього підприємництва несе для країни наступні наслідки:

- 1) інноваційний розвиток регіонів, галузей й країни в цілому;
- 2) підвищення рівня життя населення;
- 3) формування і сталий розвиток інноваційної економіки.

Здебільшого малі та середні підприємства є ключовим фактором стабільної державної економіки в розвинутих країнах, як практика. Кількість та потужність цих інноваційних підприємств визначає рівень орієнтованого ринку в соціальній економіці країни. Малі та середні підприємства складають значний запас економічного потенціалу розвинутих країн світу. Наприклад, в Європейському Союзі вони становлять 99% від загальної кількості підприємств і забезпечують створення 65 мільйонів робочих місць. [10].

У процесі насичення ринків збуту, зростає вартість пошуку нових товарних

ніш. Дрібні підприємства, у порівнянні з великими підприємствами, частіше спрямовані на пошук мікроніш, замість того, щоб збільшити масштаби діяльності. Часто вони працюють на першому етапі з невеликим прибутком, проте результатом своєї діяльності може бути розширення ніші, яка з часом може стати значним джерелом доходу.

Підприємства малого й середнього бізнесу постійно змушені адаптуватися до змін у бізнес-середовищах, технологіях виробництва та потребах споживачів. Багато з цих організацій керуються підприємцями, які є новаторами у вашій галузі. Вони готові отримати ризики, якщо це збільшить прибуток та ефективність роботи організації.

Серед сучасних малих і середніх підприємств виділяються: комутанти, експлеренти, пацієнти.

Комутанти – (від лат. *commutatus* – зміна, переміщення) це підприємства, які спеціалізуються на виробництві окремих вузлів і деталей. Вони тісно взаємодіють з великими підприємствами шляхом інсталяції кооперативних зв'язків та навчання субпідрядних угод.

Експлеренти – (від лат. *ex.* – з; франц *pleurer*) це ризикові фірми, що займаються головним чином науковими та конструкторськими розробками, комерційним освоєнням технічних відкриттів та виробництвом дослідних та пробних товарів.

Пацієнти – (від ісп. *ratio* – відкритий внутрішній двір) це підприємства, що спеціалізуються на виробництві готової продукції, спрямованої на місцеві канали збуту з обмеженим попитом, а також на використання місцевих джерел сировини та матеріалів.

Класифікацію підприємств МСБ розглянемо в таблиці.

Для досягнення поставлених цілей необхідно створити умови для інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва. Значення та цей сектор можна розглядати з кількох позицій: економічної, екологічної, науково-технічної, соціальної та політичної.

Таблиця 1.4

Класифікація підприємств малого і середнього бізнесу

№	Класифікаційна ознака	Види
1	Залежно від мети й характеру	– комерційні; – некомерційні
2	За походженням	- створені для сфери, де діють пріоритетні конкуренти; - створені для задоволення нових потреб або нових методів їх задоволення.
3	За формою власності майна	– приватні; – колективні; – комунальні; – державні (в т.ч. казенні)
4	За національною належністю капіталу	– національні; – закордонні; – змішані (спільні)
5	За правовим статусом і формою господарювання	– одноосібні; – кооперативні; – орендні; – господарські товариства
6	За силою та характером впливу на споживачів	- формують споживачів; - формуються споживачами.
7	За галузево-функціональним видом діяльності	– промислові; – сільськогосподарські; – будівельні; – транспортні; – торгові; – виробничо-торгові; – торгово-посередницькі; – лізингові; – банківські; – страхові; – туристичні

З економічного погляду, мале й середнє підприємництво має важливу роль, яку можна застосувати за допомогою різних показників. Наприклад, кількість малих та середніх підприємств у країні, їх частка в загальній кількості підприємств, кількість зайнятих працівників на цих підприємствах, середня кількість зайнятих працівників на підприємстві МСБ, обсяг реалізованої малими та середніми підприємствами продукції (товарів, робіт, послуг), частка обсягу виготовленої продукції в загальному обсязі реалізованої продукції в країні і т.д. д. Зі зростанням цих показників збільшується роль малого й середнього підприємництва в економіці країни.

Підприємствам малого й середнього бізнесу доводиться постійно боротися за виживання в процесі своєї діяльності, після чого вони часто опиняються під загрозою конкуренції від великих підприємств. Вони також сильно залежать від своїх клієнтів та постачальників, тому постійно шукають нові способи зниження витрат для ефективного функціонування.

Основні риси малого й середнього бізнесу в Україні, які відрізняються від бізнесу у зарубіжних країнах, включають наступне:

1. Низький рівень технічної озброєності при значному інноваційному потенціалі: українські малі й середні підприємства часто мають обмежені технологічні ресурси та доступ до сучасних технологій, хоча вони можуть мати потенціал для інноваційного розвитку.

2. Низький управлінський рівень та недостатність знань і досвіду у сфері ринкових відносин. Багато підприємств українського малого й середнього бізнесу стикаються з проблемами в управлінні, браком знань і досвіду у сфері маркетингу, фінансів, стратегічного планування тощо.

3. Прагнення до максимальної незалежності. У порівнянні з бізнесом у зарубіжних країнах, в українському малому й середньому бізнесі більше прагнення до самостійності, а франчайзинг та інші форми співпраці менш поширені.

4. Недостатня інфраструктура підтримки. Українському малому підприємництву часто бракує підтримки від держави та інших організацій у формі фінансових ресурсів, консультаційних послуг, освіти та тренінгів, доступу до ринків тощо.

5. Відсутність повної та достовірної інформації про ринок. Малі й середні підприємства часто мають обмежений доступ до повної та достовірної інформації про стан, конкуренцію [2].

Відповідно з екологічним поглядом мале й середнє підприємництво має наступне значення. Малим і середнім підприємствам фактично доступні місцеві джерела сировини, що дозволяє зменшити транспортні витрати та негативний екологічний вплив від перевезення. МСБ часто знаходиться в місцевих громадах та наближені до споживачів. Це сприяє скороченню відстаней поставок товарів і

послуг, зменшення використання транспорту та енергоресурсів. Малі й середні підприємства активно впроваджують екологічно чисті технології та інноваційні практики, спрямовані на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, переробку відходів і використання невідхідних методів виробництва.

З державного погляду основною метою малого й середнього підприємництва є його економічне значення, і саме тому держава зацікавлена в розвитку МСБ та його підтримці. МСБ вносить значний внесок в економіку країни, забезпечуючи зростання ВВП, створення робочих місць та збільшення податкових надходжень. Малий бізнес сприяє зниженню рівня безробіття, підвищенню рівня життя населення та зниженню злочинності, сприяючи соціальному розвитку та підтримці місцевих громад. Розвиток підприємницького середовища - малі й середні підприємства створюють конкуренцію, сприяють інноваціям.

МСБ займає вагоме місце в економіці України за такими критеріями як зайнятість, кількість суб'єктів підприємництва, обсяги виготовленої і реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). А саме: 99,98% зареєстрованих юридичних осіб й фізичних осіб-підприємців (ФОП) є суб'єктами МСБ; на МСП задіяні близько 7 млн осіб, (82% від усіх зайнятих); сектор МСБ продукує 65% обсягу реалізації товарів, робіт і послуг та 64% валової доданої вартості країни. У деяких сферах економіки (будівництво, адміністративне і допоміжне обслуговування, професійна, наукова та технічна діяльність) зайнятість у малому бізнесі становить більше 90% [11; 20].

Політика держави з підтримки і розвитку малого й середнього підприємництва є фактором для його успішного функціонування. В Україні ця підтримка регламентується поруч із нормативно-правовими документами, які створюють сприятливі умови для розвитку МСБ. Нижче наведені деякі з останніх нормативно-правових актів, що регулюють підтримку та розвиток малого й середнього підприємництва в Україні.

Конституція України: забезпечує правову основу для розвитку підприємництва. Господарський кодекс України: встановлює загальні правила підприємництва та підприємницької діяльності. Податковий кодекс України:

містить положення щодо спрощеної системи оподаткування для МСП та інших пільгових режимів оподаткування. Закон України "Про підприємництво": регулює основні засади підприємницької діяльності, права та обов'язки підприємців. Закон України "Про державну підтримку малого підприємництва": визначає механізми підтримки державної МСП, включаючи фінансову, кредитну та консультаційну підтримку. Закон України "Про підприємства в Україні": Встановлює правила функціонування підприємств, включаючи МСП. Закон України "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва" є основним.

Державна політика у сфері розвитку МСП в основному полягає у:

- спрощенні й удосконаленні порядку ведення обліку з метою оподаткування;
- впровадженні спрощеної системи оподаткування, обліку й звітності;
- залученні представників МСП до реалізації соціально-економічних й науково-технічних програм;
- підтримці постачання продукції (робіт, послуг) малих і середній підприємств для державних і регіональних потреб;
- фінансовій підтримці МСП шляхом державних програм кредитування, гарантій для отримання кредитів, часткових компенсацій відсоткових ставок за кредитами тощо;
- сприянні розвитку інфраструктури підтримки МСП;
- гарантуванні прав МСП при здійсненні фінансового і державного нагляду (контролю);
- спрощенні дозвільних процедур й процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру та скороченню строку проведення таких процедур;
- організації підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів для МСП;
- впровадженні механізму сприяння й стимулювання до використання у виробництві суб'єктами МСП новітніх технологій [7].

Отже, суб'єкти малого і середнього підприємництва виступають базовою ланкою національної економіки держави, тому для їх розвитку й стабільного функціонування необхідна ефективна державна підтримка.

Однією з важливих проблем ефективного функціонування малих і середніх підприємств є можливість забезпечення їх діяльності необхідними обсягами фінансових ресурсів. Залучення інвестицій є фактором розвитку підприємств, міст та регіонів. Інвестиції можуть мати значний вплив на підприємницьку діяльність та економічне зростання, а також на соціальні показники. Інвестиції дозволяють підприємствам використовувати капіталовкладення в нові технології, модернізацію устаткування, розширення виробництва та введення інноваційних рішень. Це погіршення підвищення ефективності виробництва, зниження витрат, підвищення якості продукції та конкурентоспроможності на ринку.

1.2. Зміст і характеристика складу фінансових ресурсів підприємств МСБ

У процесі трансформації економічної системи фінансові ресурси змінюють вирішальну роль в ефективному функціонуванні підприємств і є ключовим фактором у процесі розширеного відтворення. У сучасних умовах управління фінансами є складною та відповідною ланкою в системі управління будь-якого підприємства.

Фінансові ресурси суб'єктів малого і середнього підприємництва формуються за рахунок власних коштів та інших джерел, таких як надходження грошових коштів з фінансово-банківської системи або з державних джерел. У ринкових умовах самостійні фінансові ресурси є необхідними для функціонування підприємства.

Законодавство України дозволяє створювати малі та середні підприємства різних форм власності. Протест, одним із ключових факторів, що впливає на спосіб створення власного бізнесу, є наявність фінансових ресурсів. Формування підприємницького капіталу може здійснюватися шляхом шляхом, таким як:

- залучення особистих заощаджень у грошовій та товарній формах;
- використання фінансових ресурсів, отриманих в результаті власної або успадкованої попередньої підприємницької діяльності;
- залучення позикових коштів, тобто отримання в борг певними зобов'язаннями;
- використання коштів міжнародних фондів, які здійснюють фінансову підтримку підприємницьких структур [12].

Фінансові ресурси є невід'ємною складовою частиною економічного розвитку підприємств та країни в цілому. Вони гарантують неперервність виробничих процесів та реалізацію продукції. Термін "фінансові ресурси" широко використовується в практичному менеджменті та економічній науці. Проте, не існує єдиного погляду на їх зміст та економічне тлумачення.

Теоретико-методологічними основами формування та використання фінансових ресурсів підприємств займалися такі відомі учені-економісти, як Балабанов І. Т., Бандурка О. М., Василик О. Д., Кірейцев Г. Г., Коробов М. Я., Зяцьковський І. В., Поддєрьогін А. М. та інші. Однак дотепер загальноприйнятої точки зору про сутність даної категорії серед науковців немає.

Дослідження поглядів вчених свідчить, що підходи до визначення сутності та економічної природи фінансових ресурсів можна згрупувати так:

- група 1 – розглядає фінансові ресурси як сукупність усіх грошових коштів у фондовій та нефондовій формі, що є у розпорядженні підприємства;
- група 2 – визначає фінансові ресурси як фонди грошових коштів з певним цільовим призначенням, тобто за цим підходом фінансові ресурси існують тільки у фондовій формі та використовуються за цільовим призначенням;
- група 3 – виокремлюють лише певну частину з фінансового або грошового потоку підприємства, яка може вважатись фінансовими ресурсами.

Сутність поняття «фінансові ресурси підприємства» на думку різних авторів представлені в табл 1.5.

Таблиця 1.5

Розкриття терміну «фінансові ресурси» в наукових джерелах

Автор	Визначення	Ключове поняття
1	2	3
А.Г. Завгородній	Фінансові ресурси – це грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства і призначені для здійснення поточних витрат і витрат із розширеного відтворення, для виконання фінансових зобов'язань і економічного стимулювання працівників [12].	Грошові кошти
О.Р. Романенко	Фінансові ресурси є матеріальним утіленням фінансових відносин на рівні господарських суб'єктів. Під ними слід розуміти акумульовані підприємством грошові кошти з різних джерел, які надходять у господарський обіг і призначені для покриття його потреб [13].	Грошові кошти
В.М. Опарін	Фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства. Вони характеризують фінансовий потенціал, тобто можливість підприємства у проведенні витрат з метою отримання доходу [14].	Грошові кошти
А.М. Поддєрьогін	Фінансові ресурси – це грошові засоби, які є в розпорядженні підприємства, а саме грошові фонди, а також частина грошових засобів в не фондовій формі [15].	Грошові засоби та фонди
Г.А.Стасюк	Фінансові ресурси – це частина грошових доходів та надходжень суб'єктів господарювання, які використовуються для формування фондів фінансових ресурсів або в не фондовій формі для забезпечення процесів відтворення [16].	Доходи та надходження
І.О. Бланк	Фінансові ресурси – це сукупність акумульованих власних і позикових коштів та їх еквівалентів у формі цільових грошових фондів, призначених для забезпечення його господарської діяльності в майбутньому періоді [17].	Цільові грошові фонди
В. Г. Белоліпецький	Фінансові ресурси – це частина грошових ресурсів у вигляді доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і виконання затрат із забезпечення розширеного відтворення [18].	Доходи та надходження
О. С. Філімоненков	Фінансові ресурси – це власний, позиковий і залучений грошовий капітал, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою одержання відповідного доходу, прибутку [19].	Грошовий капітал

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що фінансові ресурси трактуються як грошові кошти, які є у розпорядженні підприємства, як грошові доходи і надходження, які знаходяться у розпорядженні та призначені для виконання його зобов'язань та фінансування витрат на просте та розширене відтворення, як грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання ВВП і національного доходу, як грошовий капітал,

який використовуються підприємством для формування своїх активів та здійснення виробничо-фінансової діяльності.

Визначення фінансових ресурсів, що зводяться до формування фондів грошових коштів або до отримання грошових доходів та надходжень підприємству, може включати використання інших складових фінансових ресурсів, наступне підприємство може мати вартість як у фондах, так і нефондовій формі.

Одним із важливих елементів фінансових ресурсів є грошові кошти, які мають спеціальне призначення. Вони забезпечують грошові ресурси для виробничої діяльності та задоволення потреб розширеного виробництва, таких як фінансування науково-технічного прогресу, впровадження нової техніки, економічне стимулювання тощо. До таких фондів можуть належати статутний фонд, фонд оплати праці, фонд соціального призначення, резервний фонд та інші.

На підставі проведеного дослідження сутність категорії «фінансові ресурси підприємства» пропонується викласти у такій редакції: фінансові ресурси підприємства – це сукупність грошових коштів (фондів, доходів, нагромаджень), які є одним з основних чинників виробництва (разом із трудовими та матеріальними ресурсами), формуються в процесі фінансово-господарської діяльності з внутрішніх і зовнішніх джерел, перебувають у розпорядженні підприємств і мають цільове спрямування, використовуються для фінансування процесу розширеного відтворення, визначають фінансовий потенціал підприємства, а також забезпечують інтереси різних суб'єктів економічних відносин (власників, персоналу, держави).

До фінансових ресурсів належать грошові фонди та частина грошових коштів, які використовуються у нефондовій формі. Складовими фінансових ресурсів є:

- зареєстрований капітал;
- резервний капітал;
- амортизаційний фонд;
- спеціальні фонди;

- нерозподілений (тимчасово не використаний) прибуток;
- кредиторська заборгованість усіх видів;
- короткострокові і довгострокові кредити комерційних банків;
- кошти для фінансування капітальних вкладень;
- інші кошти, відображені в пасиві бухгалтерського обліку підприємства.

Підприємство використовує фінансові ресурси для різних цілей, таких як придбання основних засобів, нематеріальних активів і матеріальних запасів, витрат на виробництво і продаж продукції (заробітна плата, податки, орендна плата, страхові платежі тощо). Розмір, склад і структура фінансових ресурсів підприємства мають прямий вплив на обсяг виробництва, технічне, працевдатне та матеріальне забезпечення підприємства, а також на його соціально-економічний розвиток.

Сутність категорії фінансових ресурсів проявляється в їх функціях. Доцільно виділити такі функції фінансових ресурсів:

- створення і підтримка економічного потенціалу підприємства;
- здійснення відтворення (простого і розширеного);
- підтримка і збільшення конкурентоспроможності продукції підприємства;
- забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві;
- збільшення суми отриманого прибутку і рівня рентабельності підприємства;
- збільшення ринкової вартості підприємства.

Зміст функцій фінансових ресурсів відображає вирішальну роль фінансових ресурсів у економіці і фінансах підприємства. Вони є матеріальними носіями фінансових відносин, з їх допомогою створюються умови для задоволення потреб суб'єкта господарювання.

Роль фінансових ресурсів визначає їх становище всистемі фінансів суб'єктів господарювання, що показано на рис. 1.1. Схема відображає основне місце фінансових ресурсів у системі фінансів суб'єктів господарювання, взаємозв'язок джерел формування фінансових ресурсів і їх структуру.

Діяльність будь-якого підприємства можна розглядати як процес поточної перетворення ресурсів. У будь-який момент часу частина грошових коштів підприємства перетворена в матеріальні цінності, інша частина знаходиться в авансових платежах і розрахунках, але лише невелика кількість ресурсів залишається у сумі грошових коштів. Фінансові ресурси підприємства, спільні з матеріальними і трудовими ресурсами, забезпечують неперервність виробництва на різних його етапах.

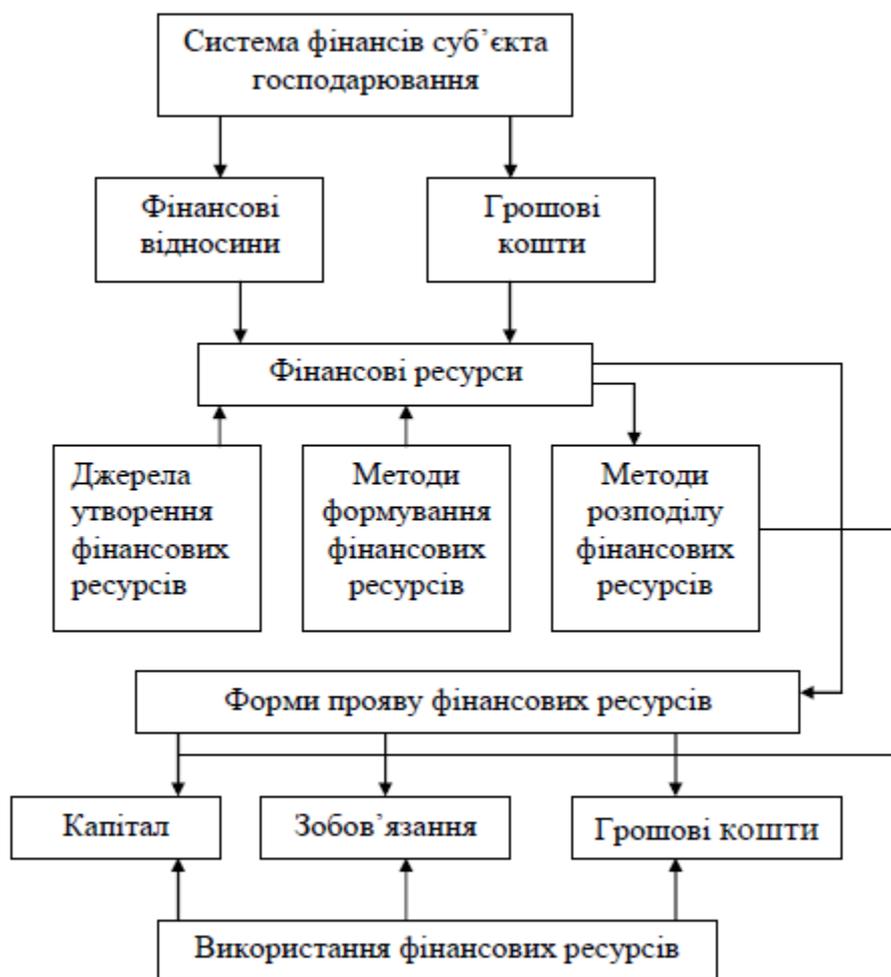

Рис 1.1. Фінансові ресурси в системі фінансів суб'єкта господарювання

Фінансові ресурси класифікуються за такими ознаками: за кругообігом; за використанням; за правом власності. Фінансові ресурси можна розділити за кругообігом на початкові та прирощені. Початкові фінансові ресурси є тими, з яких підприємство розпочинає свою діяльність і які вкладаються у статутний фонд.

Прирощені ресурси отримує підприємство в результаті своєї діяльності в формі чистого доходу, який відображається у прибутку.

За характером використання фінансових ресурсів виділено на матеріалізовані та оборотні. Матеріалізовані фінансові ресурси вкладаються в основні засоби, які постійно забезпечують виробничий процес, тоді як оборотні витрати обслуговують окремий виробничий цикл та перебувають у постійному обігу. Як основні засоби підлягають зношуванню, для їх оновлення передбачаються амортизаційні відрахування, які є формою цільових фінансових ресурсів.

За правом власності фінансові ресурси можуть бути розподілені на власні кошти підприємства, які включають приватний, пайовий або акціонерний капітал, фінансування, яке надається державою безоплатно з бюджету чи цільових фондів, або отримані від корпоративних формувань із централізованих фондів, а також позиційні ресурси, які отримує підприємство. у формі кредитів.

На сьогодні немає єдиного підходу до поділу фінансових ресурсів. В.М.Опарін наводить класифікації фінансових ресурсів за наступними ознаками (табл. 1.6.): за кругообігом, за характером використання, за правом власності, за видатками, за напрямками використання, за джерелами залучення, за періодом залучення, за формою забезпечення.

Таблиця 1.6

Класифікація фінансових ресурсів підприємства [14]

Ознака	Види фінансових ресурсів
1	2
За кругообігом	Початкові Прирощенні
За характером використання	Матеріалізовані Ресурси, які перебувають в обігу
За правом власності	Власні Надані Запозичені
За видатками	Витрати на розвиток підприємств Витрати на соціально-культурні заходи Витрати на розвиток науки Витрати на обслуговування залучених фінансових ресурсів Інші витрати підприємства
За напрямками використання	Поповнення фонду відшкодування Формування фонду споживання

	Формування фонду нагромадження
За джерелами залучення	Позикові ресурси, що залучаються із зовнішніх джерел Позикові ресурси, що залучаються із внутрішніх джерел
За періодом залучення	Позикові ресурси, що залучаються на довгостроковий період (більше 1 року) Позикові ресурси, що залучаються на короткостроковий період (до 1 року)
За формою забезпечення	Фінансові ресурси незабезпечені Фінансові ресурси гарантовані Фінансові ресурси забезпечені заставою

Фінансова діяльність підприємства базується на здійснених витратах і формуванні доходів. Фінансові ресурси, які перебувають у розпорядженні підприємства, містять витрати, які включають витрати на придбання активів, оплату праці, податки, орендну плату, страхові внески та інші витрати, пов'язані з виробництвом і продажем товарів або послуг. За результатами фінансової діяльності формуються фінансові результати, які можуть виявлятися в прибутках або збитках.

У ланцюжку фінансової діяльності підприємств виділяють такі етапи: фінансові ресурси використовують для покриття витрат, пов'язаних з виробництвом та іншими операціями підприємства. Ці витрати приводять до формування доходів, які отримує підприємство від реалізації своєї продукції або послуг. Фінансові результати, які відображаються у прибутках або збитках, дають виявлення ефективності фінансової діяльності підприємства. І нарешті, фінансові результати впливають на збільшення або зменшення фінансових ресурсів підприємства, створюючи зв'язок з цією ланцюжком.

Фінансові ресурси формуються за рахунок власних та зовнішніх джерел. Власні ресурси концентруються у статутному капіталі. Зовнішніми джерелами фінансових ресурсів підприємств є кошти, що надходять з бюджету, цільових та централізованих корпоративних фондів, як правило, на безповоротній основі, а також кредити, що надаються банками за плату на поворотній основі.

Фінансові ресурси використовують для здійснення витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією товарів, робіт і послуг, а також іншими витратами, пов'язаними з діяльністю підприємства. У процесі здійснення витрат

забезпечуються вихідні грошові потоки, такі як оплата рахунків постачальників і підрядників за товари, роботи і послуги, страхові платежі та інші витрати. Результатом цих витрат є виготовлені товари, роботи і послуги. За рахунок вхідних грошових потоків від покупців, отриманих від реалізації (продажу) цих товарів або послуг, формуються доходи підприємства від виробничої діяльності. Крім того, доходи підприємства можуть складатися з надходжень страхового відшкодування за понесені збитки та втрати від страхових компаній.

Цей процес взаємозв'язаних грошових потоків, витрат і доходів разом з підприємством керувати своїми фінансами, забезпечувати фінансову стабільність та розвиток. Це дозволяє підприємствам здійснювати виробничу діяльність, забезпечувати оплату праці, використовувати інвестиції, а також формувати прибуток.

Фінансові ресурси суб'єктів малого і середнього підприємництва залежно від джерел формування поділяються на власні, позичені та залучені (табл.1.7).

Таблиця 1.7

Склад фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва

Власні	Позичені	Залучені
<ul style="list-style-type: none"> – особисті кошти; – кошти партнерів та засновників; – прибуток, отриманий в результаті господарської діяльності; – амортизаційні відрахування; – продаж активів. 	<ul style="list-style-type: none"> – банківські кредити; – мікро-кредити, міні-кредити; – приватні кредити; – іноземні кредити; – інші запозичення. 	<ul style="list-style-type: none"> – кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; – заборгованість з оплати праці; – поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом; – поточні зобов'язання зі страхування; – інші поточні зобов'язання.

Як свідчить практика, для більшості суб'єктів малого і середнього підприємництва основним джерелом фінансування виробництва є власні кошти. Власні кошти є найпростішим і найнадійнішим джерелом формування фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва. У цьому разі є можливість без затримки розпочати власну справу, почати з малого, поступово накопичуючи досвід та

кошти для подальшого розширення справи. Власні кошти можуть складатися із власних заощаджених коштів, що отримані від продажу власності.

Для більш ефективної роботи суб'єкта МСБ, особливо на початковому етапі його функціонування, можна залучати партнерів, які можуть ставати засновниками, зробивши вклад у грошах, надавати обладнання або приміщення в період створення малого підприємства. При цьому партнери стають співвласниками підприємства і мають право брати участь у його керівництві, розподіляти майбутні доходи. Відносини з партнерами офіційно фіксуються у договірній формі для того, щоб уникнути можливих конфліктних ситуацій в майбутньому, чим до речі, нехтує багато вітчизняних підприємців, особливо початківців.

Структура фінансових ресурсів підприємств залежить від галузі економіки, тривалості виробничого циклу, стану ринку збуту готової продукції, застосування прогресивних форм розрахунків, податкового навантаження, цінової політики, системи кредитування суб'єктів малого підприємництва.

1.3. Джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів підприємства

Для суб'єктів МСБ проблемним є питання ефективного використання фінансових ресурсів і вибір оптимальних джерел фінансування господарської діяльності. Неефективне використання фінансових ресурсів і необґрунтований вибір джерел фінансування господарської діяльності призводить до збитків і, в кінцевому рахунку, до банкрутства таких підприємств.

Важливим шляхом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів для малих або середніх підприємств є науково обґрунтований вибір найкращого джерела фінансування підприємницької діяльності в певних умовах. Потреба у такому виборі виникає через існування кількох альтернативних джерел фінансування, які мають різні умови залучення грошових коштів.

Методи формування фінансових ресурсів відіграють значну роль у їх створенні. Зважаючи на свободу прийняття рішень, суб'єкти господарювання мають значні права щодо вибору таких методів.

До таких методів на підприємствах відносяться:

- оптимізація витрат підприємства на основі їх розподілу на перемінні і постійні та аналізу взаємозв'язку «витрати – виручка – прибуток»;
- оптимізація розподілу прибутку і вибір найбільш ефективної дивідендної політики;
- оптимізація структури майна і джерел їх формування з метою запобігання створенню негативної структури балансу;
- більш широке запровадження позик шляхом випуску і розміщення облігацій, отримання комерційних кредитів, вексельного обігу з метою оптимізації джерел утворення фінансових ресурсів;
- розробка і реалізація стратегічної фінансової політики підприємства.

Склад і структура фінансових ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу залежить від мети його діяльності та цільового призначення фінансування (рис.1.2).

Рис. 1.2. Структура фінансового забезпечення малих підприємств

Внутрішні фінансові ресурси підприємства формуються за рахунок власних джерел фінансування. Вони створюються вже на етапі організації підприємства при формуванні його статутного капіталу. Протягом виробничо-господарської діяльності власні фінансові ресурси підприємства поповнюються завдяки отриманим доходам і прибуткам.

На сьогоднішній день, значне значення у джерелах фінансових ресурсів належить пайовим інвестиціям та іншим внескам фізичних та юридичних осіб, які є членами трудового колективу. У той же час, обсяги фінансових ресурсів, які надходять від галузевих структур і бюджетних субсидій від органів державної влади, значно зменшуються.

Також зростає значення прибутку, амортизаційних відрахувань та позичкових коштів у формуванні фінансових ресурсів підприємств. Все це змушує підприємства виявляти ініціативу та творчий підхід, а також нести повну матеріальну відповідальність.

Розмір, склад та структура фінансових ресурсів підприємства визначають обсяг його виробництва і ефективність. В свою чергу, зростання виробництва і соціально-економічний розвиток підприємства залежать від обсягу фінансових ресурсів. Наявність фінансових ресурсів і їх ефективне використання впливають на фінансове благополуччя підприємства, таке як його платоспроможність, ліквідність та фінансова стійкість.

Часто підприємству не вистачає власних фінансових ресурсів, тому воно залучає їх на фінансовому ринку у формі банківських кредитів, емісії облігацій, випуску інших видів боргових цінних паперів, а також шляхом накопичення кредиторської заборгованості. Такі фінансові ресурси називаються позиченими.

Необхідність володіння власним капіталом впливає з вимог самофінансування підприємства. Власний капітал є основою його самостійності і незалежності (рис). Особливістю власного капіталу є те, що він інвестується на довгостроковій основі і піддається найбільшому ризику. Чим більша частка власного капіталу у загальній сумі капіталу і чим менша частка позичених коштів, тим вищий рівень захисту кредиторів від збитків і, отже, менший ризик втрат.

Рис. 1.3. Структура джерел фінансових ресурсів [26]

Однак потрібно враховувати, що власний капітал має свої обмеження в розмірах. Крім того, фінансування діяльності підприємства виключно за рахунок власних коштів не завжди є вигідним, особливо у випадку сезонного характеру виробництва. Тому в окремі періоди може накопичуватися значна сума коштів на банківських рахунках, тоді як у інші періоди може виникнути нестача коштів. Також слід пам'ятати, що якщо вартість фінансових ресурсів невисока, а підприємство може отримати більший дохід від вкладеного капіталу, ніж платить за кредитні ресурси, то залучення позичених коштів дозволяє контролювати більші грошові потоки, розширити масштаби діяльності та підвищити рентабельність власного капіталу. Зазвичай підприємства беруть кредити для посилення своїх позицій на ринку.

Однак, необхідно враховувати, що при зростанні відсотку позикового капіталу збільшується ризик зниження фінансової стабільності та платоспроможності підприємства, а також знижується рентабельність загальних активів через плату за позикові відсотки. До недоліків такого джерела фінансування також відносяться

складність процедури його отримання, висока залежність відсоткової ставки від фінансового ринку та зростання ризику неплатоспроможності підприємства у зв'язку з цим.

Оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталом значно впливає на фінансове становище підприємства. Пошук джерел фінансування для розвитку підприємства та ефективного інвестування фінансових ресурсів набуває великого значення в діяльності фінансових служб підприємства в умовах ринкової економіки.

У процесі формування фінансових ресурсів підприємств важливу роль відіграє їхня структура. Підвищення частки власних коштів має позитивний вплив на фінансову діяльність підприємств. Значна частка залучених коштів ускладнює фінансову діяльність підприємства і вимагає додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, дивідендів на акції, доходів на облігації. Вона також знижує ліквідність балансу підприємства та підвищує фінансовий ризик. Тому в кожному конкретному випадку необхідно ретельно розглянути доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів.

Найбільш значна частина фінансових ресурсів формується за рахунок прибутку, відрахувань на соціальне страхування та інші соціальні потреби. Велику частку складають непрямі податки. Крім того, частина фінансових ресурсів представляє собою перенесену вартість основних фондів (амортизаційні відрахування). Таким чином, основна частина фінансових ресурсів є грошовим надходженням новоствореної вартості.

Суб'єкти малого підприємництва часто зіштовхуються з обмеженостями власних фінансових ресурсів. Залучення банківських кредитів може бути важливим джерелом фінансування, однак, як ви зазначаєте, це може бути складним для малих і середніх підприємств. Комерційні банки застосовують жорсткі вимоги до суб'єктів МСБ, оцінюючи їх кредитний ризик. Відсутність тривалої кредитної історії, обмеженість заставного майна та виробничі ризики можуть ускладнювати процес отримання банківського кредиту для малих підприємств.

Однак існують інші альтернативні джерела фінансування, які можуть бути доступними для суб'єктів МСБ. Деякі з них включають:

1. Державні програми підтримки. Уряди часто запроваджують спеціальні програми підтримки малого бізнесу, які надають фінансову допомогу, субсидії, гарантії та інші фінансові заходи для підтримки розвитку МСБ.

2. Інвестиційні фонди та венчурні капіталовкладення. Інвестиційні фонди та венчурні капіталовкладення можуть бути джерелом фінансування для стартапів та інноваційних підприємств, які можуть бути важливими для розвитку МСБ.

3. Кредитні спілки та мікрофінансові установи. Кредитні спілки та мікрофінансові установи спеціалізуються на наданні кредитів малим підприємствам з менш жорсткими вимогами та більш гнучкими умовами погашення.

4. Краудфандинг. Це процес залучення фінансування від групи людей або інвесторів через онлайн-платформи. Краудфандинг може бути корисним для МСБ, які мають потенційну базу підтримки та цікавий продукт або ідею.

5. Акціонерне фінансування. МСП можуть розглядати можливість випуску акцій та залучення приватного капіталу для фінансування своєї діяльності.

Ці альтернативні джерела фінансування можуть допомогти суб'єктам МСБ забезпечити необхідні фінансові ресурси для їх господарської діяльності, незважаючи на обмеженість власних коштів та складнощі отримання банківських кредитів.

Залучення грошових коштів через кредиторську заборгованість є важливим джерелом фінансування для суб'єктів МСБ. Це означає, що підприємства отримують гроші, не сплачуючи за товари, роботи або послуги одразу. Залучені гроші становлять значну частку загальних фінансових ресурсів суб'єктів малого і середнього підприємництва. Особливо важливою складовою структури залучених грошей є кредиторська заборгованість, що виникає за надані товари, роботи або послуги.

На формування й використання фінансових ресурсів підприємств впливають різноманітні чинники, які поділяються на внутрішні – пов'язані безпосередньо з

діяльністю підприємства, та зовнішні – що не пов’язані з діяльністю безпосередньо, але впливають на неї (табл.1.8).

Таблиця 1.8

Внутрішні та зовнішні чинники впливу на формування фінансових ресурсів підприємства

Внутрішні чинники впливу на фінансові ресурси підприємства	Зовнішні чинники впливу на фінансові ресурси підприємства
<ul style="list-style-type: none"> – рівень досконалості фінансової структури підприємства; – якість організації управління фінансовими ресурсами; – вибір сегментів ринку згідно з виробничими можливостями; – якість фінансового, управлінського та податкового обліку; – здійснення цінової політики, виходячи із затрат на виробництво, пошук шляхів їх зниження; – налагодження роботи з посередницькими організаціями; – загальна оцінка ефективності функціонування виробництва та узгодження її із фінансовим планом підприємства; 	<ul style="list-style-type: none"> – інфляція; – зростання цін на ресурси; – зміна політичного курсу влади; – нововведення в правове поле; – рівень розвитку фінансового ринку; – стан економіки в цілому.

Формування і використання фінансових ресурсів підприємств залежить від різних чинників, включаючи регулювання структури та обсягу різних джерел фінансування. Внутрішні фактори можуть бути контрольованими самими підприємствами, але зовнішні чинники їхнього впливу не підлягають контролю, що може створювати проблеми для функціонування підприємств. Нестабільність економіки змінює сприятливе середовище для господарської діяльності підприємств. Інфляція має суттєвий вплив на господарську діяльність підприємств, зокрема на грошові потоки. При високій інфляції ускладнюється процес оцінювання інвестиційних рішень, зростають відсоткові ставки на позиковий капітал і ставки дисконтування. Випуск облігацій як довготермінового джерела фінансування також ускладнюється. Підприємства повинні розглядати диверсифікацію свого інвестиційного портфеля. [24].

Управління фінансовими ресурсами підприємства включає такі елементи: управління формуванням фінансових ресурсів та управління використанням фінансових ресурсів, або їхнім функціонуванням (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Складові елементи управління фінансовими ресурсами

Процес планування структури фінансових ресурсів включає два основні елементи: оптимізацію співвідношення між борговим фінансуванням та власними коштами і вибір конкретних фінансових інструментів для залучення ресурсів. Цей процес можна розглядати у контексті кількох етапів управління фінансовими ресурсами підприємств:

1. Виявлення та формулювання проблеми й завдання управління фінансовими ресурсами. Цей етап передбачає аналіз попереднього досвіду та наявної інформації для визначення основних проблем, які потребують управлінського втручання.

2. Прийняття управлінського рішення. На цьому етапі приймається рішення щодо використання фінансових ресурсів. Воно базується на аналізі та оцінці різних альтернативних варіантів і може включати вибір між борговим і власним фінансуванням, вибір конкретних джерел фінансування та фінансових інструментів.

3. Аналіз результатів та модифікація рішення Після реалізації рішення необхідно аналізувати його результати. Це включає оцінку ефективності та відповідності поставленим цілям. Якщо необхідно, рішення може бути змінене або модифіковане для поліпшення результатів.

Серед критеріїв ефективності використання фінансових ресурсів пріоритет повинен належати таким параметрам системи управління як:

- 1) визначення реального обсягу наявних фондів фінансових ресурсів;
- 2) обґрунтування оптимальних розмірів фондів грошових ресурсів, їхній розподіл і використання з урахуванням потреб підприємств, економічної доцільності видатків, а також впливу їх на кінцеві результати виробничо-господарської діяльності підприємства;
- 3) контроль за раціональним використанням ресурсів, виробничих фондів, виконанням планових завдань, безперервністю розрахунків, підвищенням рентабельності виробництва;
- 4) організація своєчасних економічних розрахунків з фінансово-кредитною системою, іншими підприємствами, організаціями, працівниками;
- 5) проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства з погляду ефективності його роботи як бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [27].

Про раціональне використання фінансових ресурсів та їх ефективність свідчать показники рентабельності:

- рентабельність власного капіталу;
- рентабельність активів;
- рентабельність продажу;
- рентабельність виробничих ресурсів;
- рентабельність основних фондів;
- рентабельність оборотних коштів;
- рентабельність авансованого капіталу [28].

Для ефективного функціонування підприємства важливе значення має визначення оптимальної потреби у фінансових ресурсах, забезпечення структури, джерел їх формування та обґрунтованих напрямків їх використання. І для розв'язання проблем формування і використання фінансових ресурсів необхідний виважений, чітко налагоджений, економічно обґрунтований фінансовий механізм їх створення і використання.

Таким чином, суб'єкти малого і середнього підприємництва виступають базовою ланкою національної економіки держави, тому для їх розвитку й стабільного функціонування необхідні достатні обсяги фінансових ресурсів та ефективна державна підтримка.

Фінансові ресурси є надзвичайно важливим фактором для економічного розвитку підприємства, оскільки вони забезпечують неперервність виробничого процесу та реалізацію продукції. Фінансові ресурси включають грошові фонди та кошти, які використовуються у нефондовій формі. Вони використовуються для придбання основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних запасів та покриття витрат, пов'язаних з виробництвом та продажем продукції.

Формування фінансових ресурсів здійснюється за допомогою різних джерел. До власних ресурсів, які належать самому підприємству і утворюються через його фінансово-господарську діяльність, відносяться пайовий капітал, резервний капітал, чистий дохід, амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток та інші. Залучені ресурси тимчасово перебувають у розпорядженні підприємства і можуть використовуватися для досягнення його статутних цілей. Ці залучені ресурси можуть бути як довгостроковими, так і поточними зобов'язаннями.

Використання власних ресурсів має важливе значення для організації циркуляції фондів, оскільки підприємства, які працюють на комерційних засадах і мають певну майнову та оперативну самостійність, відповідають за ухвалені рішення, які дозволяють працювати з прибутковістю. Залучення позикового капіталу може бути корисним для збільшення фінансового потенціалу підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «ХІПП УКРАЇНА»

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Хіпп Україна»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Хіпп Україна» було створене згідно рішенням Установчих зборів засновників товариства відповідно до установчого договору від 22.04.2003 року. Фактичне місцезнаходження підприємства: Україна 04080, м. Київ, вул. Кирилівська, 40. Згідно з КВЕД основною діяльністю ТОВ «Хіпп Україна» є 46.39 Підприємство здійснює свою діяльність відповідно до Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Законів України «Про господарські товариства», «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», Статуту підприємства. ТОВ «Хіпп Україна» створено шляхом добровільного об'єднання коштів його засновників та має недержавну форму власності. Підприємство функціонує на ринку майже 20 років та виготовляє органічні молочні суміші, дитячі каші, пюре, інші прикорми, напої та засоби по догляду за шкірою малюка. Основний КВЕД: неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами [30].

Метою діяльності товариства є здійснення підприємницької діяльності з розповсюдження продукції для задоволення потреб громадян та одержання прибутку компанією [30].

Предметом діяльності ТОВ «Хіпп Україна» є дистрибуція в Україні органічного дитячого харчування ТМ Hipp, дитячого харчування ТМ Bebivita та косметики ТМ Babysanft.

У табл. 2.1 наведемо інформаційну карту досліджуваного підприємства.

Інформаційна карта ТОВ «Хіпп Україна» [30]

Найменування статті	Характеристика
Повна назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «Хіпп Україна»
Скорочена назва підприємства	ТОВ «Хіпп Україна»
Юридична адреса	Україна 03127 м. Київ , проспект Голосіївський, 100/2
Код ЄДРПОУ	32524959
Дата реєстрації	22.05.2003
Розмір статутного капіталу	99 115 957,29 грн
Основний вид діяльності:	46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
Допоміжні види діяльності	46.46 Оптова торгівля фармацевтичними товарами 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля 47.91 Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу інтернет 70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування 73.20 Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки
Основні види продукції	органічне дитяче харчування ТМ Hipp, дитяче харчування ТМ Bebivita косметика ТМ Babysanft.
Кількість працівників	119
Контакти	https://organic.hipp.ua/ +380445376677
Генеральний директор	Левітан Ольга Миколаївна

Товариство є частиною групи компаній Хіпп і має багаторічний досвід у сфері створення органічних продуктів. Вона виступає за свідоме та дбайливе поводження з природою, людьми та економікою. Філософія діяльності групи компаній полягає в тому, що для того, щоб використовувати найкраще для себе, необхідно робити найкраще для природи. На сьогоднішній день НіРР є найбільшим переробником органічної сировини в світі. Компанія була заснована Георгом Хіппом у 1932 році. Вона має виробничі потужності в Німеччині, Австрії, Швейцарії, Хорватії, Угорщині, Росії та Україні.

НіРР прагне виробляти органічні продукти відповідно до високих стандартів якості та екологічних принципів. Компанія використовує натуральні інгредієнти та здорові методи вирощування для створення продуктів, що відповідають потребам малюків та дітей раннього віку.

Підприємство є юридичною особою, веде самостійний баланс, має поточний, валютний та інші рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом. В Україні ТОВ «Хіпп Україна» є платником податку на прибуток на загальних підставах. Податковий облік здійснюється у відповідності з чинним законодавством України.

Оцінюючи ТОВ «Хіпп Україна» за розміром підприємства відноситься до середніх, задовольняючи усім трьом необхідним вимогам (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Визначення категорії ТОВ «Хіпп Україна» за розміром підприємства

Балансова вартість активів, євро		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), євро		Середня кількість працівників, осіб	
Нормативне значення	ТОВ «Хіпп Україна»	Нормативне значення	ТОВ «Хіпп Україна»	Нормативне значення	ТОВ «Хіпп Україна»
від 4 до 20 млн.	5 017 млн. євро*	від 8 до 40 млн.	13 892 млн. євро	від 50 до 250 осіб	119

* перераховано автором за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, які встановлювалися для євро протягом 2021 року.

Для визначення категорії ТОВ «Хіпп Україна» було використано показники річної фінансової звітності за 2021 р.

Цільовою аудиторією підприємства є молоді сім'ї з дітьми від народження до 3 років, що проживають у великих містах-мільйонниках: Київ, Харків, Одеса, Львів, Дніпропетровськ і т.д. Це пов'язано з тим, що у великих містах рівень життя є вищим, а відповідно існує тенденція до міграції сільського населення у великі міста. Тобто густина як дорослого населення, так і основної групи споживачів дитячого харчування – немовлят, та дітей дошкільного віку у мегаполісах вища. Наразі в Україні проживає приблизно 1,2 млн дітей у віці від 0 до 3 років [31]. Кожен день народжується близько 700 дітей, які потребують елементарних дитячих приладді, що задовольняють потребу в їжі, одязі, сні і чистоті. Усі ці фактори призводять не лише до концентрації населення, а й до локалізації ринків збуту ТОВ «Хіпп Україна» і, відповідно, високої конкуренції продавців цих товарів,

На харчування малюкам батьки щорічно витрачають не одну тисячу гривень. Згідно з українським законодавством, дитячим вважається харчування для дітей від народження і до 3 років. Саме виробництво контролюється чиновниками.

На дитяче харчування припадає основна частина витрат молодих батьків. Хоча продукти харчування, вироблені в Україні складають лише 20%, а решта – імпорт. ТОВ «Хіпп Україна» у 2021 р. імпортувало продукцію до України з таких країн як Німеччина, Австрія, Угорщина, Швейцарія та ін. (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Географічна структура імпорту ТОВ «Хіпп Україна» 2021 рр.
Джерело: [30]

У 2021 році діяльність підприємства була прибутковою. Фінансовий результат до оподаткування склав 14632 тис. грн. Чистий дохід від реалізації в 2021 році збільшився на 33314 тис. грн. порівняно з 2020 роком. Це призвело до збільшення валового прибутку на 10287 тис. грн. Після сплати податку на прибуток в сумі 4742 тис. грн., чистий прибуток склав 9890 тис. грн.

Враховуючи специфіку діяльності ТОВ «Хіпп Україна», воно має певну організаційну структуру (рис. 2.2), яка забезпечує підприємству стабільний розвиток.

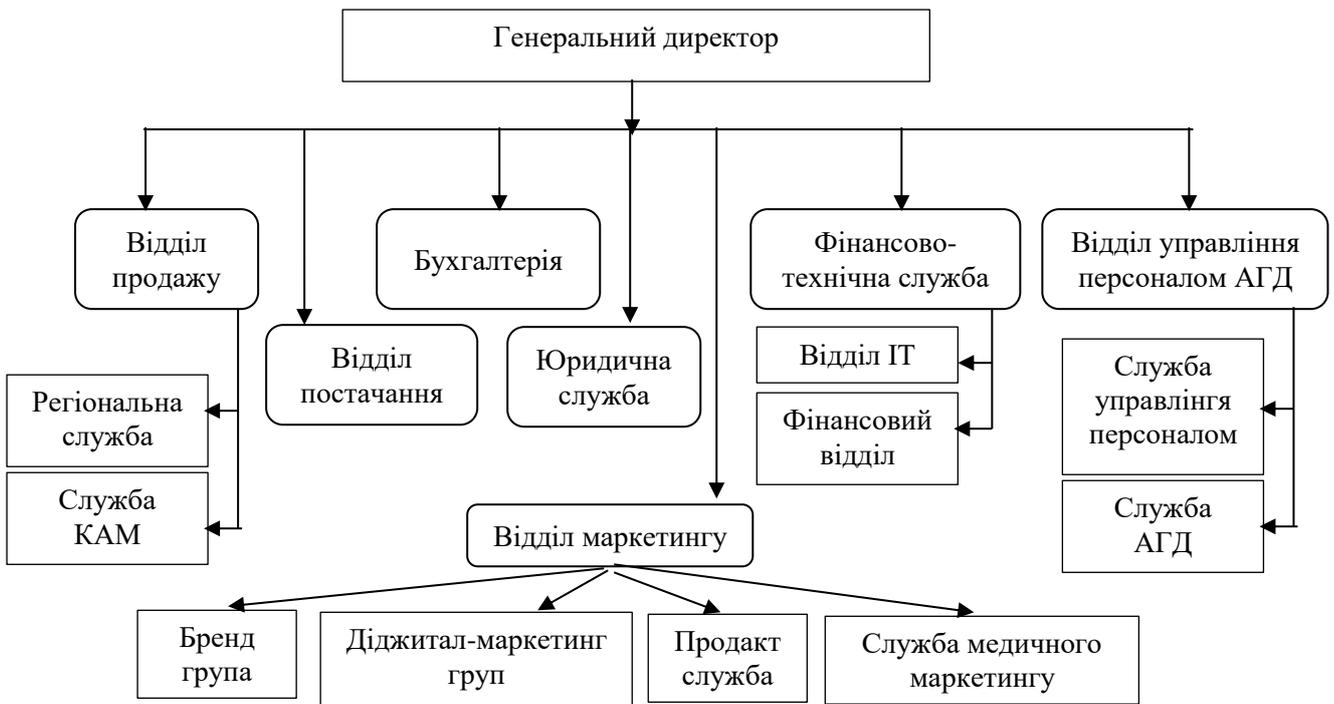

Рис. 2.2. Організаційна структура ТОВ «Хіпп Україна»

Останніми роками на ринку дитячого харчування в Україні спостерігалася певна позитивна динаміка:

по-перше, збільшився попит на продукцію за рахунок погіршення здоров'я жінок, які змушені замінити грудне молоко молочними сумішами;

по-друге, зростає зайнятість жінок, а, відповідно, і потреба у готових продуктах дитячого харчування.

Тобто, відсутність спеціалізованого дитячого харчування вітчизняного виробництва забезпечує ТОВ «Хіпп Україна» стабільного попиту на дитяче харчування, збагачене необхідним комплексом вітамінів і мінералів, що підвищило б захисні функції дитячого організму, а також щодо спеціалізованого дитячого харчування, яке задовольняє специфічні потреби окремих груп дітей.

Складні умови відкриття вітчизняного виробництва дитячого харчування, які потребують імпортного обладнання, що має всі сертифікати якості та санітарної безпеки, що робить цю ситуацію економічно не вигідною для інвесторів. Тому конкурентоспроможність вітчизняного дитячого

харчування знижується та підвищує конкурентоспроможність імпортного дитячого харчування, в тому числі й бренду «Ніпп».

Серед найбільших загроз та перешкод, які існують у зовнішньому середовищі ТОВ «Хіпп Україна» слід виділити складну військово-політичну ситуація в Україні, демографічну кризу зумовлену вимушеною еміграцією населення, зміну уподобань споживачів з переходом на купівлю тільки життєвонеобхідних продуктів.

Таким чином, ТОВ «Хіпп Україна» є одним з провідних дистриб'юторів органічного дитячого харчування ТМ Ніпп, дитячого харчування ТМ Bebivita та косметики ТМ Babysanft, який функціонує на вітчизняному ринку близько двадцяти років. Серед найбільших загроз та перешкод, які існують у зовнішньому середовищі ТОВ «Хіпп Україна» слід виділити складну військово-політичну ситуація в Україні, демографічну кризу зумовлену вимушеною еміграцією населення та зміну уподобань споживачів з переходом на купівлю тільки життєвонеобхідних продуктів.

2.2. Аналіз фінансових ресурсів підприємства та джерел їх формування

Основна частина фінансових ресурсів підприємства вкладена в його активи. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [32]. Для оцінки стану активів підприємства рекомендується виконати вертикальний та горизонтальний аналіз. Ці два види аналізу допомагають отримати уявлення про діяльність підприємства, виявити зміни в складі його майна та джерелах, а також встановити взаємозв'язки між різними показниками.

Горизонтальний аналіз звітності включає побудову однієї або кількох аналітичних таблиць, де абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання або зниження. Це дозволяє оцінити динаміку показників звітності. Вертикальний аналіз допомагає визначити структуру активів підприємства. Він зосереджений на відстеженні змін у складі активів за рахунок порівняння їх відсоткового співвідношення.

Значення показників бухгалтерської звітності можуть бути спотворені впливом інфляції, але вертикальний аналіз допомагає згладити цей ефект.

Метою аналізу активів є оцінка ефективності їх використання та виявлення потенційних резервів для підвищення платоспроможності підприємства. Цей аналіз також спрямований на визначення участі активів у господарському обороті, оцінку ліквідності активів, виявлення майна та майнових прав, які були придбані на не вигідних умовах. Крім того, він допомагає оцінити можливості повернення відчуженого майна, що було внесено як фінансові вкладення [36-42].

У табл. 2.3. наведено агрегований баланс ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 рр. За результатами аналізу даних у табл. 2.3 можна зробити висновок про загальне зменшення необоротних активів підприємства впродовж аналізованого періоду на 490 тис. грн. Питома вага необоротних активів у загальній структурі активів зменшилася у 2020 році на 0,59% та зросла у 2021 р. на 0,18% і становила на кінець досліджуваного періоду 8,6% від загальних активів. Зазначена тенденція відбувалася за рахунок зменшення вартості основних засобів та нематеріальних активів та зростання у 2021 р. відстрочених податкових активів на 326 тис. грн. Така динаміка свідчить про погане оновлення основних засобів, що призводить до зменшення їх вартості.

Агрегований баланс ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 рр.

АКТИВ	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2020 р до 2019 р		Темп зрост., %	Відхилення (+;-) 2021 р. до 2020 р		Темп зрост., %
	Сума тис. грн.	Пит. вага, %	Сума тис. грн.	Пит. вага, %	Суми, тис. грн.	Пит. вага, %	Сума тис. грн.	Пит. вага, %		Суми, тис. грн.	Пит. вазі, %	
1. Необоротні активи	13780	9,02	13454	8,42	13290	8,61	-326	-0,59	97,63	-164	0,18	98,78
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи	13 258	8,67	12 932	8,10	12 442	8,06	-326	-0,58	97,54	-490	-0,04	96,21
1.2. Довгострокові фінансові інвестиції	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
1.3. Відстрочені податкові активи	522	0,34	522	0,33	848	0,55	0	-0,01	100,00	326	0,22	162,45
1.4. Інші необоротні активи	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
2. Оборотні активи	139052	90,98	146257	91,58	141132	91,39	7205	0,59	105,18	-5125	-0,18	96,50
2.1. Запаси	62 039	40,59	62471	39,12	43413	28,11	432	-1,48	100,70	-19058	-11,00	69,49
2.2. Дебіторська заборгованість	70 121	45,88	80 327	50,30	88913	57,58	10206	4,41	114,55	8586	7,28	110,69
2.3. Грошові кошти	5850	3,83	2309	1,45	7675	4,97	-3541	-2,38	39,47	5366	3,52	332,39
2.4. Витрати майбутніх пер.	952	0,62	963	0,60	949	0,61	11	-0,02	101,16	-14	0,01	98,55
2.5. Інші оборотні активи	90	0,06	187	0,12	182	0,12	97	0,06	207,78	-5	0,00	97,33
3. Необоротні активи, утримувані для продажу	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
Всього майна	152832	100	159711	100	154422	100	6879	-	104,50	-5289	-	96,69
ПАСИВ												
1. Власний капітал	82942	54,27	74200	46,46	100812	65,28	-8742	-7,81	89,46	26612	18,82	135,87
2. Довгострокові зобов'язання	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
3. Поточні зобов'язання	69890	45,73	85511	53,54	53610	34,72	15621	7,81	122,35	-31901	-18,82	62,69
3.1. Короткострокові кредити банку	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
3.2. Кредиторська заборгованість	66914	43,78	80689	50,52	48857	31,64	13775	6,74	120,59	-31832	-18,88	60,55
3.3. Інші поточні зобов'язання	2976	1,95	4822	3,02	4753	3,08	1846	1,07	162,03	-69	0,06	98,57
Всього капіталу	152832	100	159711	100	154422	100	6879	-	104,50	-5289	-	96,69

Динаміка оборотних активів мала нестабільний характер, так у 2020 році сума оборотних активів зростає на 5,18%, в основному за рахунок збільшення дебіторської заборгованості, проте у 2021 році вартість оборотних активів зменшилася. Протягом всього аналізованого періоду частка оборотних активів у загальній структурі значно переважала частку необоротних активів, що пов'язано зі специфікою діяльності підприємства (рис. 1.3).

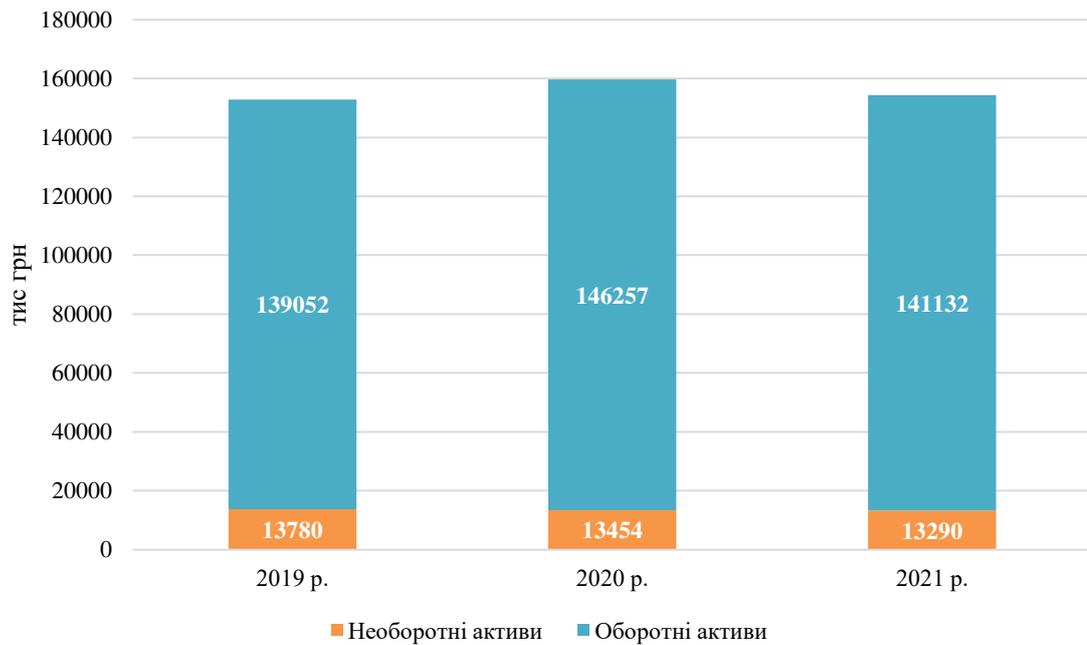

Рис. 2.3. Динаміка активів ТОВ «Хіпп Україна» за 2019–2021 рр.

Формування активів залежить, насамперед, від операційної діяльності підприємства, забезпечення відповідності обсягу й структури активів обсягом та структурою виробництва й реалізації продукції. Тому нестабільна динаміка загальних активів свідчить про нестабільність обсягів реалізації продукції.

Отже, структура активів підприємства залишається легкою, мобільність підприємства знизилася у 2021 р., але знаходиться на достатньому рівні, а рівень операційного ризику є низьким.

Результати аналізу свідчать про те, що матеріальні оборотні активи підприємства мають стабільну вартість, а значить підприємству вистачає активів, які використовуються для закупки продукції, яка буде реалізована на території України у ході здійснення дистриб'юторської діяльності. У 2021 р.

спостерігається зменшення обсягів запасів на 11% у порівнянні з попереднім роком, що пов'язано зі зменшенням збутової діяльності ТОВ «Хіпп Україна». Відповідно до специфіки діяльності дане підприємство не має у своїй структурі незавершеного виробництва та готової продукції.

Обсяг дебіторської заборгованості за досліджуваний період має стабільну динаміку до зростання, так у 2020 році обсяги дебіторської заборгованості збільшилися на 10206 тис. грн. або 4,41%. Наступного року подібна динаміка продовжила, що привело до зростання дебіторської заборгованості на 8586 тис. грн або 7,28%, у порівнянні з попереднім роком. Таким чином, на кінець досліджуваного періоду частка дебіторської заборгованості у загальній структурі активів становила 57,38%, що є досить високим показником і може свідчити про неефективну роботу з дебіторами.

Грошові кошти та їх еквіваленти у 2020 році дещо знизилися на 3541 тис. грн., проте у 2021 році зросли на 5366 тис. грн до 7675 тис. грн і становили 4,97% у загальній сумі активів підприємства.

ТОВ «Хіпп Україна» розпоряджається власним капіталом, за допомогою якого забезпечується процес дистрибуції продукції. Капітал підприємства знаходиться у постійному кругообігу: інвестується у грошовій формі в оборотні та необоротні активи, перетворюється у товарну продукцію, а після їх реалізації знову перетворюється у грошову форму. Капітал фінансується з власних і позикових джерел коштів і відображається у складових елементах пасиву балансу підприємства.

При оцінці пасивів ТОВ «Хіпп Україна», як і при оцінці активів, використовувався горизонтальний та вертикальний види аналізу.

Власний капітал підприємства має нестабільну динаміку, зменшившись у 2020 р. на 8742 тис. грн або 7,81% та збільшившись у 2021 р. на 26612 тис. грн. (18,82%). Зазначені зміни відбулися за рахунок зміни вартості пайового капіталу. Результати аналізу власного капіталу товариства за досліджуваний період свідчать про його достатність у 2019 р. та 2021 р., коли питома частка

становила більше 50% та деяку недостатність у 2020 р., коли його питома частка склала 46,46%.

Довгострокових зобов'язань підприємство не має, що може свідчити про неризикову політику діяльності підприємства та достатності власних коштів. Поточні зобов'язання ТОВ «Хіпп Україна» мають нестабільну динаміку, збільшившись у 2020 р. та зменшившись у 2021 р., що насамперед пов'язано з обсягами реалізованої продукції. Збільшення частки позикових засобів у сумі капіталу підприємства посилює нестійкість фінансового стану, а зменшення, відповідно, веде до підвищення рівня фінансової незалежності. Упродовж 2019–2021 рр. підприємство не користувалося навіть короткостроковими банківськими кредитами.

Кредиторська заборгованість в пасивах підприємства становить 31,64% - 50,52%, що є досить високим показником і свідчить про несвоечасність розрахунків підприємства як з постачальниками, так і з бюджетом, в тому числі і зі сплати податків. Питома частка інших поточних зобов'язань коливалися на рівні 2–3% всього капіталу. На рис. 2.4 наведено динаміку капіталу ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

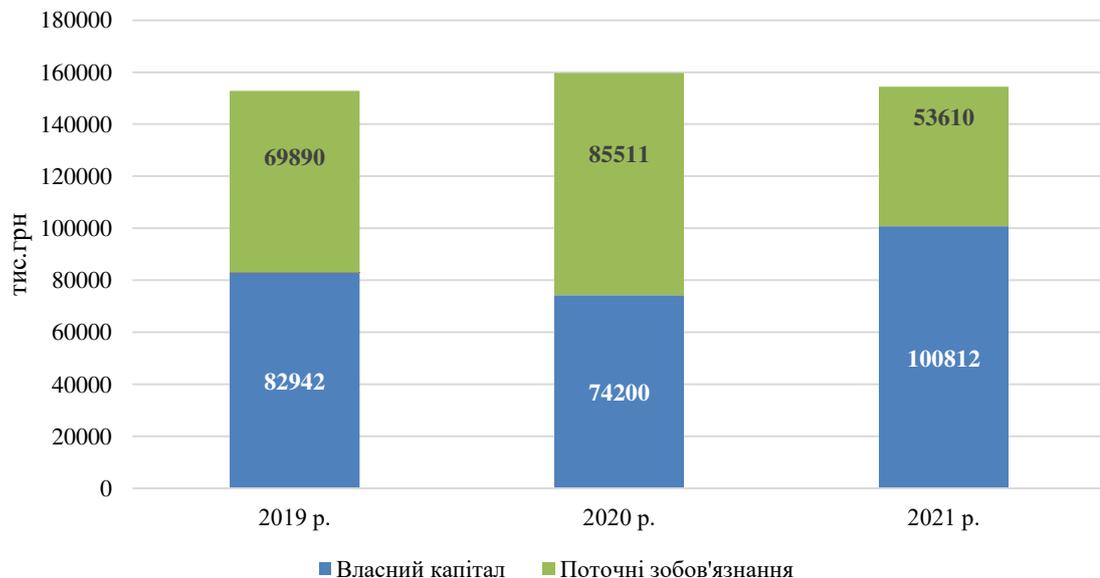

Рис. 2.4. Динаміка капіталу ТОВ «Хіпп Україна» за 2019–2021 рр.

Джерелами формування фінансових ресурсів підприємства є його власний і позиковий капітал. Власний капітал належить до важливих фінансових показників підприємства, оскільки характеризує: забезпеченість коштами для функціонування; кредитоспроможність; платоспроможність.

Проведений попередньо аналіз свідчить, що основними джерелами формування фінансових ресурсів на ТОВ «Хіпп Україна» є власний капітал. Досліджуване підприємство не користується ні короткостроковими, ні довгостроковими банківськими кредитами, що свідчить про здатність підприємства формувати необоротні та оборотні активи за рахунок власних коштів. Також ТОВ «Хіпп Україна» в повній мірі може покривати за рахунок власних коштів свої зобов'язання.

Для поглибленого аналізу власного та позикового капіталу застосують такі види аналізу як горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний фінансовий аналіз. Горизонтальний аналіз визначає динаміку окремих складових капіталу, а вертикальний – їх структуру. Аналіз і оцінка власного та позикового капіталу наведено у табл. 2.4.

Відповідно до даних табл. 2.4 можемо зробити висновок, що частка власного капіталу в сукупному складає на кінець 2021 р. 65,28 %. Це свідчить про те, що у більшості фінансування підприємства здійснюється за рахунок власного капіталу і підприємство є незалежним від позикового капіталу.

Зареєстрований капітал ТОВ «Хіпп Україна» займає значну частку в загальній структурі: у 2019 р. – 48,57%; у 2020 р. – 51,59%; у 2021 р. – 64,19%. Пайовий капітал підприємства щорічно зростає. Додатковий капітал підприємства був стабільним протягом досліджуваного періоду і становив 522 тис. грн. Резервного капіталу ТОВ «Хіпп Україна» протягом 2019–2021 рр. підприємство не мало. Нерозподілений прибуток у структурі сукупного капіталу займає незначну частку: у 2019 р. – 5,36% від сукупного капіталу, у 2021 р. – менше 1%. Що стосується всього капіталу у розпорядженні підприємства, то його динаміка є нерівномірною зі зменшенням у 2020 р. та зростанням у 2021 р.

Структура і динаміка власного й позикового капіталу ТОВ «Хіпп Україна»

Найменування статей	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення (+,-) 2020/2019 в			Відхилення (+,-) 2021/2020 в		
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Абсол.	%	Темп зроста ння, %	Абсол.	%	Темп зростан ня, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	82942	54,27	74200	46,46	100812	65,28	-8742	-7,81	89,46	26612	18,82	135,87
1. Зареєстрований (пайовий) капітал	74223	48,57	82394	51,59	99116	64,19	8171	3,02	111,01	16722	12,60	120,30
2. Капітал у дооцінках	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
3. Додатковий капітал	522	0,34	522	0,33	522	0,34	0	-0,01	100,00	0	0,01	100,00
Всього інвестований капітал	74745	48,91	82916	51,92	99638	64,52	8171	3,01	110,93	16722	12,61	120,17
4. Резервний капітал	0	0,00	98	0,06	98	0,06	98	0,06	100,00	0	0,00	100,00
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	8197	5,36	-8814	-5,52	1076	0,70	-17011	-10,88	-107,53	9890	6,22	-12,21
Всього накопичений капітал	82942	54,27	74200	46,46	-8742	-7,81	89,46	74200	46,46	100812	65,28	26612
6. Неоплачений чи вилучений капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
7. Вилучений капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Всього капітал у розпорядженні	82942	54,27	74200	46,46	100812	65,28	-8742	-7,81	89,46	26612	18,82	135,87
8. Інші резерви	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
ПОЗИКОВИЙ КАПІТАЛ	69890	45,73	85511	53,54	53610	34,72	15621	7,81	22,35	-31901	-18,82	62,69
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0	0	0,00
1.1. Довгострокові кредити банків	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00

Найменування статей	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення (+,-) 2020/2019 в			Відхилення (+,-) 2021/2020 в		
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Абсол.	%	Темп зроста ння, %	Абсол.	%	Темп зростан ня, %
1.2. Відстрочені податкові зобов'язання	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
1.3. Цільове фінансування	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
1.4. Страхові резерви	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
1.5. Інші довгострокові зобов'язання та забезпечення	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
2. Поточні зобов'язання	69890	45,73	85511	53,54	53610	34,72	15621	7,81	22,35	-31901	-18,82	62,69
2.1. Короткострокові кредити банків	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
2.2. Заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
2.3. Векселі видані	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
2.4. Заборгованість за товари, роботи, послуги	9882	6,47	11889	7,44	12815	8,30	2007	0,98	20,31	926	0,85	107,79
2.5. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	57032	37,32	68800	43,08	36080	23,36	11768	5,76	20,63	-32720	-19,71	52,44
2.6. Поточні забезпечення	2903	1,90	4817	3,02	4714	3,05	1914	1,12	65,93	-103	0,04	97,86
2.7. Доходи майбутніх періодів	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
2.8. Інші поточні зобов'язання та забезпечення	73	0,05	5	0,00	39	0,03	-68	-0,04	-93,15	34	0,02	780,00
Сукупний капітал	152832	100,00	159711	100,00	154422	100,00	6879	-	4,50	-5289	-	96,69

Ефективність діяльності підприємства значною мірою характеризується показником ефективності використання капіталу, тобто максимальної його віддачі, яка виражається збільшенням суми прибутку на 1 гривню капіталу. Цього можна досягти за умови раціонального використання всіх видів ресурсів, недопущення їх перевитрат, втрат на всіх стадіях кругообігу. В результаті капітал повертається в більшій сумі, тобто з прибутком. Після аналізу та оцінки власного капіталу важливо провести аналіз позикового капіталу.

Протягом 2019-2021 рр. джерелами позикового капіталу ТОВ «Хіпп Україна» були поточні зобов'язання підприємства, так як ні довгостроковими, ні короткостроковими банківськими кредитами підприємство не користувалося. Частка позикового капіталу в сукупному капіталі становила у 2021 р. 34,72%, що є найнижчим значенням за досліджуваний період (рис. 2.5.). Це свідчить про те, товариство у більшій мірі фінансується за рахунок власного капіталу.

Поточні зобов'язання складаються з заборгованості за товари, роботи, послуги, поточної кредиторської заборгованості за розрахунками, поточних зобов'язань та інших поточних зобов'язань та забезпечення. При цьому основну питому вагу складає поточна кредиторська заборгованість за розрахунками, яка на кінець 2021 р. складають 23,36 % від сукупного капіталу, що на 20952 тис. грн менше, порівняно з 2019 р.

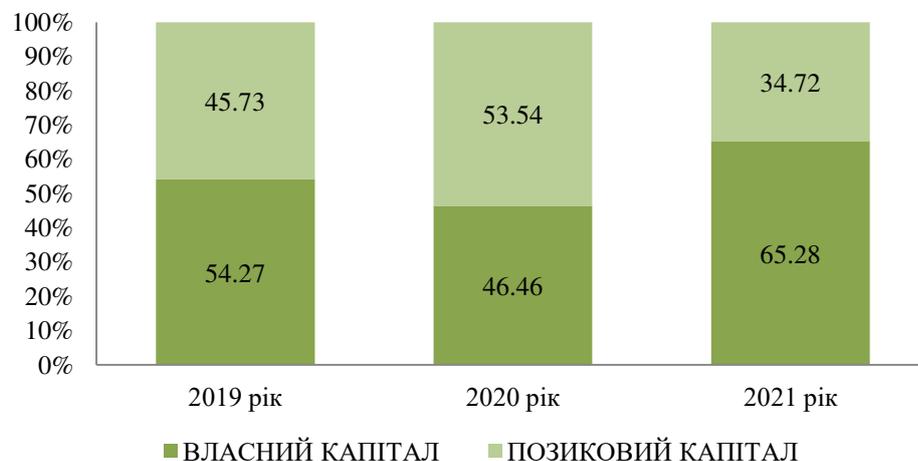

Рис. 2.5. Структура капіталу ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Позиковий капітал у 2019 р. складав 69890 тис. грн., у 2020 р. відбулося його збільшення до 85511 тис. грн., а у 2021 р. відбулося значне його зменшення, порівняно з попереднім роком на 31901 тис. грн. Власний капітал у 2020 р. зменшився у порівнянні з попереднім і становив 74200 тис. грн. У 2021 р. відбулося зростання власного капіталу до рівня 100812 тис. грн.

Отже, можемо зробити висновок про те, що на ТОВ «Хіпп Україна» відбуваються позитивні зміни у структурі власного капіталу, оскільки відбувається нарощування власного капіталу. У структурі сукупного капіталу переважає власний капітал, який на кінець 2021 р. складає 65,28 %.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів та джерел їх фінансування. Оцінювання фінансової стійкості включає розрахунок абсолютних і відносних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування. Розраховані показники стану фінансової стійкості представлені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Показники стану фінансової стійкості ТОВ «Хіпп Україна» у 2019-2021рр.

Показник	2019 р.	2020р.	2021 р.	Відхилення		Темп зростання %	
				2020- 2019	2021- 2020	2020/ 2019	2021/ 2020
1. Наявність власних коштів в обороті	69162,00	60746,00	87522,00	-8416,00	26776,00	87,83	144,08
2. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,54	0,46	0,65	-0,08	0,19	85,61	140,52
3. Коефіцієнт фінансової автономії	0,54	0,46	0,65	-0,08	0,19	85,61	140,52
4. Коефіцієнт фінансової залежності	1,84	2,15	1,53	0,31	-0,62	116,81	71,16
5. Коефіцієнт фінансового ризику	0,84	1,15	0,53	0,31	-0,62	136,77	46,14
6. Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,83	0,82	0,87	-0,02	0,05	98,18	106,05
7. Коефіцієнт забезпеченості (покриття) запасів	1,11	0,97	2,02	-0,14	1,04	87,22	207,33
8. Коефіцієнт заборгованості	0,84	1,15	0,53	0,31	-0,62	136,77	46,14
9. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	1,19	0,87	1,88	-0,32	1,01	73,12	216,71

На основі табл. 2.5 можемо зробити висновок про те, що протягом 2019-2021 рр. на досліджуваному підприємстві у достатній мірі спостерігається наявність власних оборотних коштів. При цьому забезпеченість власними коштами підприємства має нестабільну динаміку, якщо у 2019 році підприємство мало у наявності 69162 тис. грн власних коштів в обороті, то в 2020 р. їх сума зменшилася, а у 2021 р. знову відбувається їх збільшення і на кінець досліджуваного періоду підприємство має у наявності 87522 тис. грн власних коштів в обороті, що є найбільшою сумою за аналізований період (рис. 2.6).

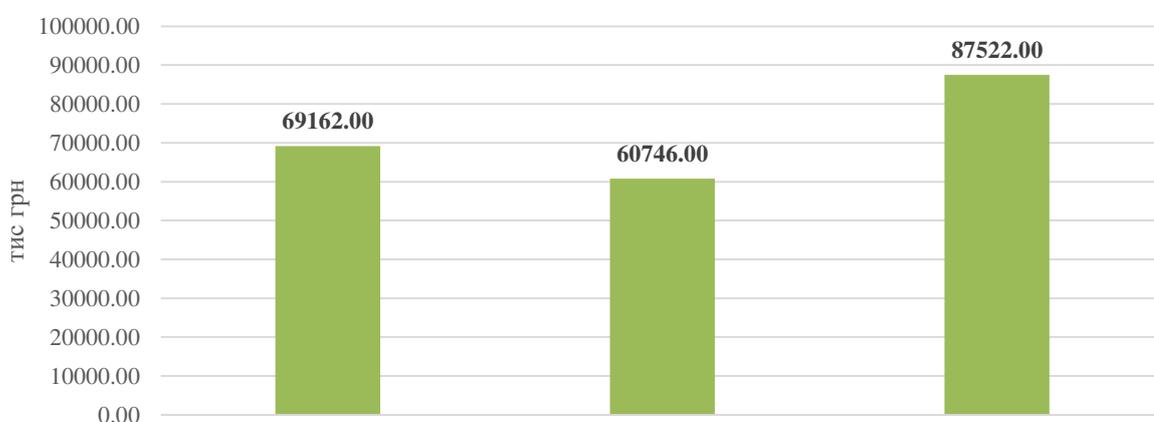

Рис. 2.6. Динаміка наявності власних коштів в обороті ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Коефіцієнт фінансової стійкості досліджуваного підприємства найвище значення має у 2021 р. – 0,67. Найнижчим досліджуваний показник був у 2020 р. і становив 0,46, що може свідчити про нестабільну фінансову стійкість підприємства у досліджуваному періоді, так як дані показники не входять в нормативний діапазон значень 0,85-0,9. Можна впевнено стверджувати, що підприємство має нестійке фінансове становище (рис. 2.7).

Значення коефіцієнта фінансової автономії співпадає з показниками попереднього коефіцієнту, так як ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр. не мало довгострокових зобов'язань і забезпечень. При нормативному значенні

коефіцієнта фінансової автономії $>0,5$, аналізоване підприємство тільки у 2020 р. не відповідало нормативу.

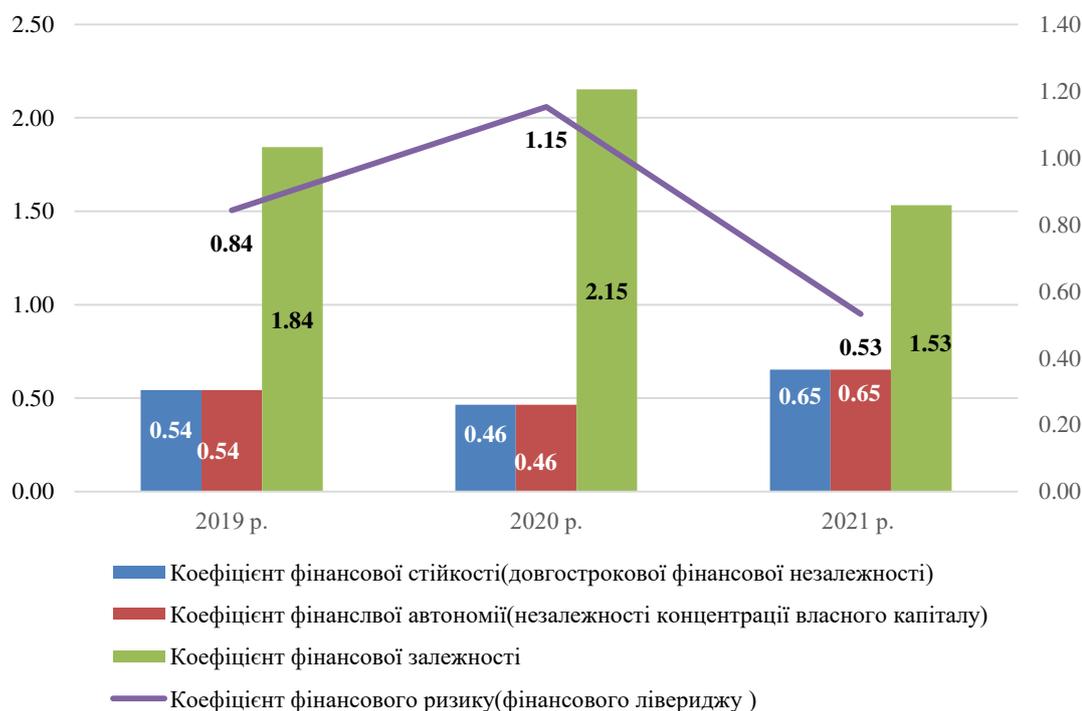

Рис. 2.7. Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Коефіцієнт фінансової залежності обернено пропорційний до коефіцієнту автономії, тобто за аналізований період даний показник має протилежну тенденцію, що свідчить про незалежність ТОВ «Хіпп Україна» від зовнішніх зобов'язань. Коефіцієнт фінансового ризику протягом аналізованого періоду теж не має стабільної динаміки, збільшившись на 0,31 у 2020 р. до рівня 1,15 та зменшившись у 2021 р. до рівня 0,53. Зниження даного коефіцієнту свідчить про зниження ризиковості у діяльності ТОВ «Хіпп Україна». Так, на кінець досліджуваного періоду на кожну 1 грн власного капіталу припадало 0,53 грн залученого капіталу.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом всього аналізованого періоду знаходиться у межах значень 0,82–0,87, відповідно ТОВ «Хіпп Україна» має у достатній кількості оборотний власний капітал, який може легко маневрувати. При чому, досліджуваний коефіцієнт на кінець

аналізованого періоду мав позитивну динаміку до збільшення. Коефіцієнт забезпеченості запасів найвищого значення досяг у 2021 р., що свідчить про наявність на підприємстві достатньої кількості власних коштів для формування товарно-матеріального забезпечення. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу на ТОВ «Хіпп Україна» у 2021 р. становив 1,88, що свідчить про незалежність підприємства від інвесторів.

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють три основних показники.

1. Наявність власних коштів (В) – визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства:

$$B = BK - HA, \quad (2.1)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД) – визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ):

$$BD = B + DZ, \quad (2.2)$$

3. Наявність загальних коштів (ЗК) – визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків (КК):

$$ZK = BD + KK \quad (2.3)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:

1. Надлишок (+) або дефіцит (–) власних коштів (Φ^B):

$$\Phi^B = B - Zп, \quad (2.4)$$

де Зп – запаси

2. Надлишок (+) чи дефіцит (–) власних та довгострокових позикових коштів (Φ^{BD}):

$$\Phi^{ВД} = ВД - Зп, \quad (2.5)$$

3. Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів ($\Phi^{ЗК}$):

$$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп, \quad (2.15)$$

Для визначення типу фінансової стійкості використовують трьохкомпонентний показник:

$$S = \{S1 (\pm \Phi^В), S2 (\pm \Phi^{ВД}), S3 (\pm \Phi^{ЗК})\}, \quad (2.6)$$

Де функція визначається так:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, \text{ якщо } \Phi \geq 0; \\ 0, \text{ якщо } \Phi < 0. \end{cases}$$

$$S = \{0; 0; 0\}$$

$$Зп > В + ДЗ + КК$$

Тип фінансової стійкості підприємства визначається так (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Типи фінансової стійкості підприємств

Показник	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке становище	Кризове становище
$\Phi^В = В - Зп$	$\Phi^В > 0$	$\Phi^В < 0$	$\Phi^В < 0$	$\Phi^В < 0$
$\Phi^{ВД} = ВД - Зп$	$\Phi^{ВД} > 0$	$\Phi^{ВД} > 0$	$\Phi^{ВД} < 0$	$\Phi^{ВД} < 0$
$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп$	$\Phi^{ЗК} > 0$	$\Phi^{ЗК} > 0$	$\Phi^{ЗК} > 0$	$\Phi^{ЗК} < 0$

Скориставшись фінансовою документацією ТОВ «Хіпп Україна» було розраховано показники типу фінансової стійкості підприємства (табл. 2.7). Отже, можемо зробити висновок, що у 2019 та 2021 рр. ТОВ «Хіпп Україна» мало абсолютну фінансову стійкість. Що означає, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто товариство не залежить від зовнішніх кредиторів.

Таблиця 2.7

Класифікація типу фінансового стану ТОВ «Хіпп Україна» у 2019-2021рр.

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Загальна величина запасів	62039	62471	43413
Наявність власних коштів	69162	60746	87522
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	69162	60746	87522
Наявність загальних коштів	69162	60746	87522
$\Phi_B = B - 3П$	7123	-1725	44109
$\Phi_{ВД} = ВД - 3П$	7123	-1725	44109
$\Phi_{ЗК} = ЗК - 3П$	7123	-1725	44109
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi_B), S2(\pm\Phi_{ВД}), S3(\pm\Phi_{ЗК})\}$	{1;1;1}	{0;0;0}	{1;1;1}

У 2020 р. ТОВ «Хіпп Україна» мало кризовий фінансовий стан, що могло привести до банкрутства підприємства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривали навіть кредиторської заборгованості.

Проте, враховуючи, що у 2021 р. підприємство значно покращило тим фінансової стійкості, можна зробити висновок, що керівництво досліджуваного товариства були прийняті правильні управлінські рішення, які дозволили не лише не стати банкрутом, а й отримати значний прибуток. Отже, ТОВ «Хіпп Україна» має потенціал для успішного функціонування, тобто воно здатне здійснювати фінансове забезпечення своєї поточної діяльності.

Ефективність використання фінансових ресурсів характеризують і показники ліквідності, які для досліджуваного товариства, представлені у табл. 2.8.

Загальний коефіцієнт ліквідності протягом всього аналізованого періоду мав значення >1 , та демонстрував тенденцію до збільшення з 1,99 у 2019 році до 2,63 у 2021 році. Це свідчить про те, що підприємство своєчасно ліквідує борги. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на ТОВ «Хіпп Україна» набагато нижчий за нормативне значення і становить 0,08; 0,03 та 0,14 відповідно до досліджуваних років при нормативному значенні 0,2 – 0,35. Дані показники

свідчать про те, що підприємство не в змозі негайно погасити всі свої борги, проте слід відмітити позитивну тенденцію до збільшення у 2021 р.

Таблиця 2.8

Показники ліквідності ТОВ «Хіпп Україна» за 2019–2021 рр.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення		Темп приросту, %	
				2020/2019	2021/2019	2020/2019	2021/2019
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний оборотний капітал	69162,00	60746,00	87522,00	-8416,00	26776,00	87,83	144,08
Загальний коефіцієнт ліквідності	1,99	1,71	2,63	-0,28	0,92	85,97	153,92
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,91	1,66	2,54	-0,25	0,87	86,97	152,44
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,08	0,03	0,14	-0,06	0,12	32,26	530,19
Коефіцієнт ліквідності ТМЦ	0,90	0,74	0,83	-0,16	0,09	82,43	111,68
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	1,00	0,94	1,66	-0,06	0,72	93,63	176,55

Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей протягом досліджуваних років не мав стабільної динаміки. Це свідчить про зміни у вартості запасів підприємства, відповідно: найбільшими вони були у 2019 р., найменшими – у 2020 р. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості на ТОВ «Хіпп Україна» теж демонстрував хвилеподібну динаміку. Це свідчить про те, що аналізоване підприємство за рахунок повернення дебіторської заборгованості має можливість погасити всю короткострокову заборгованість. Так, на 1 грн. короткострокової заборгованості у 2021 р. припадало 1,66 грн. дебіторської заборгованості. Отже, можемо зробити висновок, що ТОВ «Хіпп Україна» має не абсолютно ліквідний баланс, хоча підприємство здатне своєчасно ліквідувати борги. Загальний коефіцієнт ліквідності перевищує нормативне значення, коефіцієнт абсолютно ліквідності та ліквідності дебіторської заборгованості знаходяться у межах норми, окрім 2020 р.

Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості проводиться з метою визначення раціонального співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості підприємства (з огляду на дотримання стабільності його фінансового стану та ефективного розвитку підприємства), а також виявлення можливості залучення додаткових джерел фінансування (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості
ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Найменування статей	На кінець року.		Найменування статей	На кінець року.		Співвідношення ДЗ і КЗ	
	абсолютне значення, тис.грн	питома вага,%		абсолютне значення, тис. грн	питома вага,%	в сумі, тис. грн	%
2019 р.							
Дебіторська заборгованість усього	70121	100	Кредиторська заборгованість усього	66914	100	3207	x
У тому числі			У тому числі				
1.За товари, роботи, послуги	67556	96,34	1.За товари, роботи, послуги	9882	14,77	57674	81,57
2.По розрахункам	2 559	3,65	2.По розрахункам	57032	85,23	-54473	-81,58
3.Інша дебіторська заборгованість	6	0,01	3.Інша кредиторська заборгованість	0	0,00	6	0,01
2020 р.							
Дебіторська заборгованість усього	80327	100	Кредиторська заборгованість усього	80689	100	-362	x
У тому числі			У тому числі				
1.За товари, роботи, послуги	77473	96,45	1.За товари, роботи, послуги	11889	14,73	65584	81,71
2.По розрахункам	2 854	3,55	2.По розрахункам	68800	85,27	-65946	-81,71
3.Інша дебіторська заборгованість	0	0,00	3.Інша кредиторська заборгованість	0	0,00	0	0,00
2021 р.							
Дебіторська заборгованість усього	88913	100	Кредиторська заборгованість усього	48857	100	40056	x
У тому числі			У тому числі				
1.За товари, роботи, послуги	88220	99,22	1.За товари, роботи, послуги	12815	26,23	75405	72,99
2.По розрахункам	517	0,58	2.По розрахункам	36042	73,77	-35525	-73,19
3.Інша дебіторська заборгованість	176	0,20	3.Інша кредиторська заборгованість	0	0,00	176	0,20

З вищенаведеної таблиці бачимо, що дебіторська заборгованість у 2019 р. та 2021 р. значно перевищує кредиторську (рис. 2.8). Це є позитивним для досліджуваного товариства, оскільки це свідчить, що у разі повернення дебіторської заборгованості ТОВ «Хіпп Україна» зможе у повній мірі покрити свою кредиторську заборгованість. Борги по рахункам складають більшу частину всіх зобов'язань – 85,23% у 2019 р. та 73,77% у 2021 р. У 2020 р. основну частку (96,45%) дебіторської заборгованості становить заборгованість за товари, роботи, послуги, тоді як у кредиторській заборгованості переважає заборгованість по рахунках (85,27%).

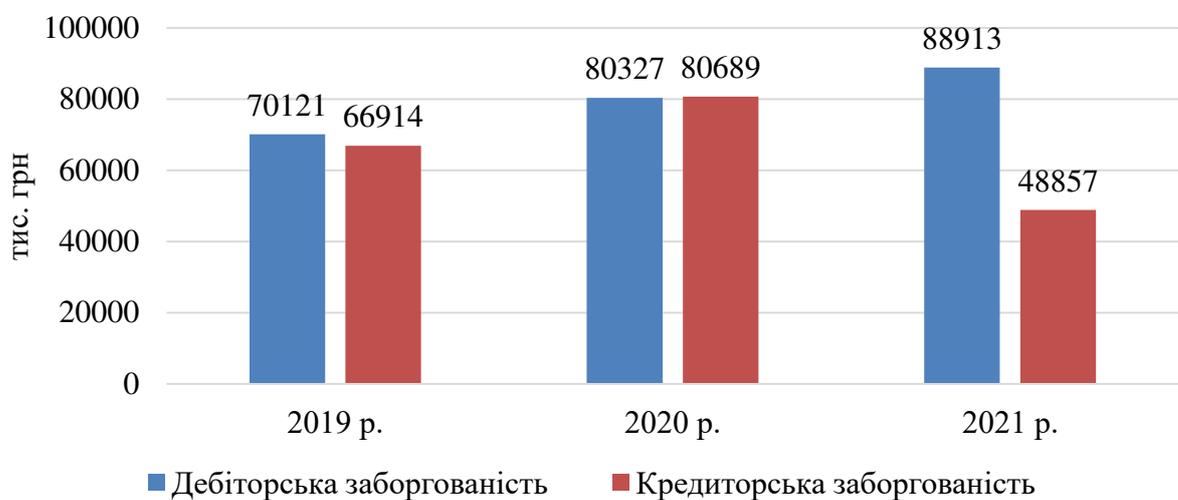

Рис. 2.8. Динаміка співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можемо констатувати, що у 2019 та 2021 рр. на ТОВ «Хіпп Україна» переважає дебіторська заборгованість. Це є позитивною тенденцією, оскільки зменшує ризик погіршення фінансової стабільності. Лише у 2020 р. кредиторська заборгованість підприємства перевищила дебіторську на 362 тис. грн., що зумовило деякі труднощі у розподілу фінансів на досліджуваному підприємстві. Протягом аналізованого періоду позиковий капітал є значно меншим власного, що свідчить про незалежність підприємства від позикових джерел фінансування.

2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна»

Діяльність ТОВ «Хіпп Україна» нерозривно пов'язана з наявністю та використанням основних засобів, у які вкладено значну частину фінансових ресурсів. З метою виявлення конкурентоспроможності досліджуваного підприємства та визначення необхідної величини прибутку, було проведено аналіз ефективності використання основних засобів та визначено фактори, які впливають на цю зміну.

Для визначення ефективності використання основних фондів підприємства було розраховано такі показники: фондомісткість, фондоозбросність, коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства, коефіцієнт зносу – демонструє рівень фізичного зносу основних фондів, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, фондівіддача, рентабельність капіталу (активів), інтегральний показник економічної ефективності. Результати розрахунків для ТОВ «Хіпп Україна» представлено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Показники оцінки основних фондів ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Темп зростання, %	
				2020/2019	2021/2020
1. Показники оцінки забезпеченості підприємства основними фондами					
1.1. Фондомісткість	0,02	0,03	0,02	119,38	84,17
1.2. Фондоозбросність	54,84	78,04	76,03	142,31	97,41
1.3. Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства	0,06	0,06	0,05	97,16	83,96
2. Показники оцінки стану основних фондів					
2.1. Коефіцієнт зносу	0,49	0,56	0,63	113,03	112,26
2.2. Коефіцієнт придатності	0,51	0,44	0,38	87,37	84,62
2.3. Коефіцієнт оновлення	0,68	0,56	0,54	82,67	95,46
2.4. Коефіцієнт вибуття	0,87	0,51	0,62	58,86	121,97
3. Показники оцінки ефективності використання основних фондів					
3.1. Фондовіддача, грн.	47,48	39,77	47,26	83,77	118,81
3.2. Рентабельність, %	1,28	-10,59	6,40	-826,63	-60,47
3.3. Інтегральний показник економічної ефективності	0,78	-2,05	1,74	-263,14	-84,77

Розглянемо кожний з показників більш детально (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Динаміка показників оцінки забезпеченості ТОВ «Хіпп Україна» основними фондами у 2019–2021 рр.

Можна зробити висновок, що фондомісткість та фондоозброєність ТОВ «Хіпп Україна» протягом аналізованого періоду мала позитивні значення. Невисокі значення фондомісткості свідчить про незначний обсяг основних фондів, які використовує підприємство для здійснення дистрибуції продукції.

Слід зазначити, що фондоозброєність на досліджуваному підприємстві є невисокою і становить на 1 працівника у 2019 році 54,84 тис. грн, у 2020 р. – 78,04 тис. грн., а у 2021 р. – 76,03 тис. грн, не дивлячись на те, що протягом аналізованого періоду кількість працівників підприємства знизилася на 27 осіб. Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства протягом аналізованого періоду має незначну тенденцію до позитивних змін – зменшення, хоча частка основних засобів в структурі активів займає досить незначну частку.

Відповідно до отриманих даних можемо зробити висновок, що протягом аналізованого періоду коефіцієнт зносу мав високі показники та демонструє стабільну тенденцію до зростання, що вказує на погіршення оснащення

досліджуваного підприємства (рис. 2.10). Відповідно, коефіцієнт придатності – знижується, що є негативним фактором і підкреслює зменшення основних фондів, які можуть бути використані підприємством.

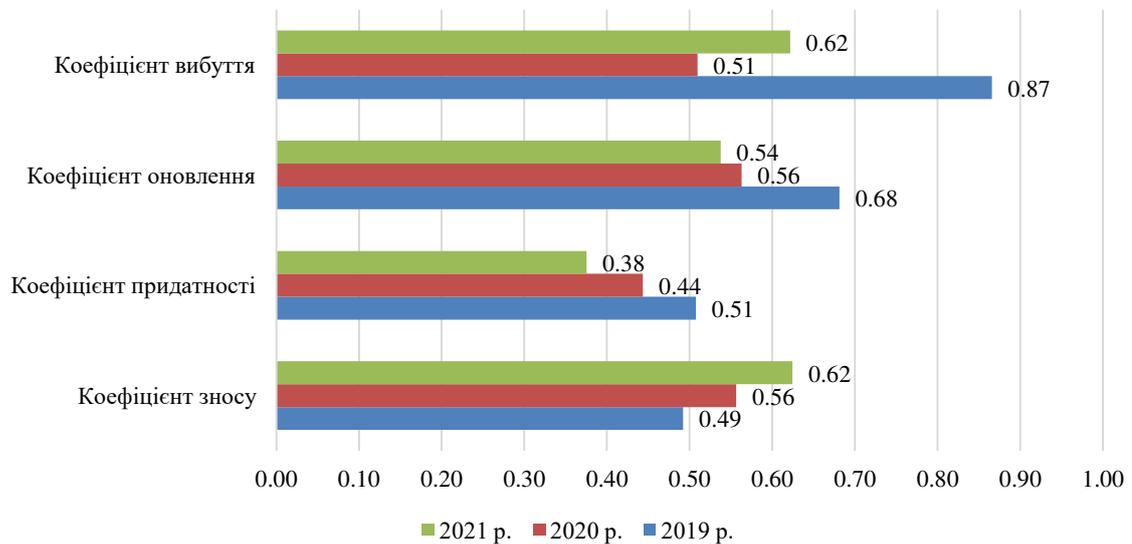

Рис. 2.10. Динаміка показників оцінки стану основних фондів ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Коефіцієнт вибуття основних засобів протягом аналізованого періоду має досить високе значення: найвище – у 2019 р. і становило 0,87. Даний коефіцієнт є значно більшим за коефіцієнт оновлення і це вказує на те, що частка основних засобів, які вибули значно перевищує частку засобів, які оновлювалися, що є негативним фактором.

У 2019 році 47,48 гривень виручки припадало на одну гривню вкладену в основні засоби, в 2020 році – 39,99 грн., а в 2021 році – 47,26 гривень. Це свідчить про стабільність у використанні основних фондів ТОВ «Хіпп Україна». Коефіцієнт рентабельності основних засобів у 2020 р. набув від’ємного значення, так як ТОВ «Хіпп Україна» закінчило фінансовий рік збитково. Найвищого значення досліджуваний показник мав у 2021 р. і становив 6,41%, що є невисоким. Відповідно, інтегральний показник економічної ефективності основних засобів для ТОВ «Хіпп Україна» найвищим був у 2021 р. Тенденція до зростання інтегрального показника

економічної ефективності свідчитиме про позитивні зрушення у використанні цього ресурсу на досліджуваному підприємстві.

Отже, в загальному можна стверджувати, що основні фонди ТОВ «Хіпп Україна» за аналізований період знаходяться в задовільному стані. Позитивну динаміку продемонстрували показники вартості основних фондів в активах підприємства та рентабельності основних засобів. Інтегральний показник економічної ефективності досліджуваного підприємства на кінець досліджуваного періоду зростав, що засвідчило позитивні зміни у використанні майна підприємства.

Для визначення ефективності використання оборотних активів ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр., було досліджено показники, охарактеризовані в додатку Г. Результати аналізу зазначених показників представлено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «Хіпп Україна» у 2019 –2021 рр.

№	Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Темп зростання, %	
					2020 р. до 2019 р.	2021 р. до 2020 р.
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (поточних активів)	2,55	2,52	2,72	99,12	107,90
2	Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань	4,30	5,07	6,15	118,08	121,14
3	Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації	6,00	6,33	8,08	105,57	127,53
4	Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	83,21	85,15	94,26	102,33	110,70
5	Коефіцієнт оборотності грошових засобів	65,04	96,63	85,64	148,57	88,63
6	Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість	0,50	0,55	0,63	108,91	114,71

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7
7	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,53	5,24	5,05	94,77	96,41
8	Період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, днів	66	70	72	105,52	103,73
9	Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості	0	0	0	0,00	0,00
10	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,43	5,34	6,60	120,58	123,57
11	Рентабельність оборотних активів	1,90	-11,86	6,88	-625,00	-58,05
12	Інтегральний показник ефективності оборотних активів	0,29	-0,80	0,67	-274,52	-84,69

Проаналізувавши кожний з визначених показників більш детально, можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду коефіцієнт оборотності оборотних активів має незначну тенденцію до збільшення. Так протягом досліджуваного періоду даний показник збільшився зі 2,55 грн/грн у 2019 році до 2,72 у 2021 році. Така динаміка є позитивною, адже свідчить про постійну роботу ТОВ «Хіпп Україна» щодо поліпшення політики управління запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами та іншими оборотними активами (рис. 2.11).

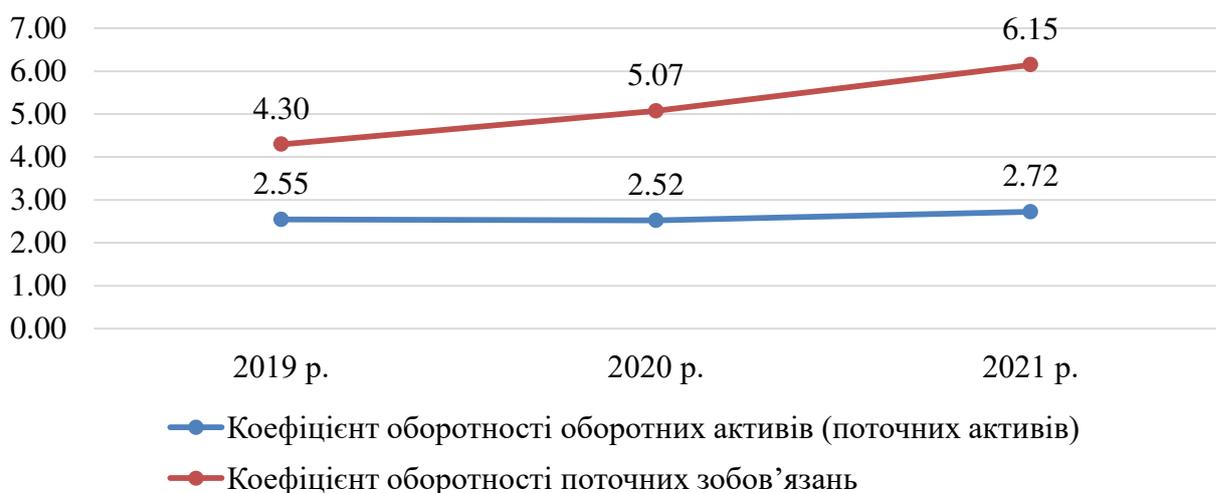

Рис. 2.11. Динаміка показників оборотності активів та поточних зобов'язань ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань протягом 2019–2021 рр. мав стабільну тенденцію до збільшення. Так, в 2019 році на одиницю поточних зобов'язань припадало 4,30 грн. виручки, а у 2021 році – вже 6,15. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів підприємства вищий за 1, і має досить високе значення, яке ще протягом аналізованого періоду зростає. Дане зростання свідчить про швидку реалізацію товарно-матеріальні запаси на ТОВ «Хіпп Україна» тобто збільшення попиту на продукцію підприємства.

Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість ТОВ «Хіпп Україна» має чітку тенденцію до зростання. Якщо у 2019 році даний показник становив 0,50, то вже у 2020 р. збільшився до 0,55, а у 2021 р. – до 0,63. Це свідчить про неефективну роботу з дебіторською заборгованістю та зростання вартості дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві. Відповідно, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився, а період погашення дебіторської заборгованості прямо пропорційно – збільшився (рис. 2.12). На досліджуваному підприємстві відсутня прострочена дебіторська заборгованість.

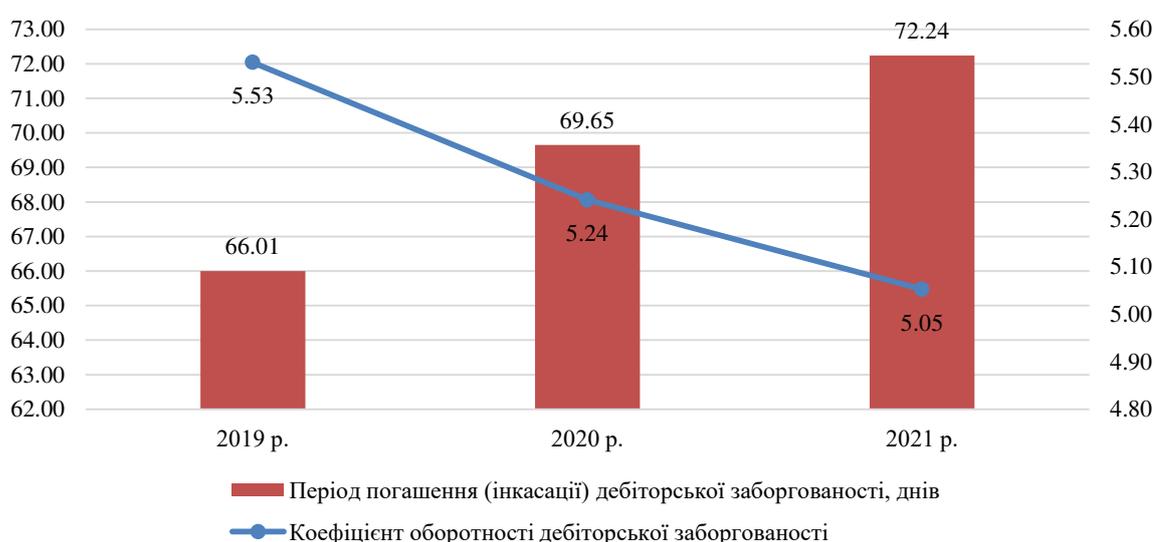

Рис. 2.12. Динаміка коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості та періоду її погашення на ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має невисокі значення в період 2019–2021 рр., що означає уповільнення розрахунків з кредиторами, тобто ТОВ «Хіпп Україна» стало повільніше сплачувати рахунки своїх постачальників.

Значення рентабельності оборотних активів напряму залежить від чистого фінансового прибутку підприємства. В зв'язку з тим, що у 2020 р. ТОВ «Хіпп Україна» проводив збиткову діяльність, то й рентабельність оборотних активів за цей період має від'ємне значення. У 2019 р. рентабельність оборотних активів склала 1,90%, а у 2021 р. – 6,88%, що є досить невисоким значенням. Відповідні результати має й інтегральний показник ефективності оборотних активів.

Отже, проведений аналіз ефективності використання оборотних активів ТОВ «Хіпп Україна» вказує на те, що оборотні активи використовуються ефективно, адже серед досліджених показників майже всі мають стабільну тенденцію до покращення. А саме такі коефіцієнти як коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань, коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації, коефіцієнт матеріальних запасів, коефіцієнт відволікання оборотного капіталу, коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості. Мали нестабільну динаміку такі показники як коефіцієнт оборотності грошових засобів. Дещо знизився коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. Рентабельність оборотних активів у 2020 р. мала від'ємне значення, що спричинено збитковою діяльністю підприємства. У 2021 р. рентабельність оборотних активів склала 6,88%, що є досить невисоким значенням. Відповідні результати має й інтегральний показник ефективності оборотних активів, який у 2021 р. склав 0,67.

Оцінка ефективності використання активів і визначення потенційних можливостей її підвищення передбачає необхідність аналізу ділової активності підприємства. Ступінь ділової активності на рівні підприємства визначається за допомогою коефіцієнтів оборотності, що наведені в додатку.

Скориставшись фінансовою звітністю ТОВ «Хіпп Україна» було розраховано зазначені показники для досліджуваного підприємства. Результати розрахунків відображено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Коефіцієнти оборотності ТОВ «Хіпп Україна» за 2019–2021 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Темп приросту, %	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020	2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,74	2,76	2,98	0,03	0,21	100,95	107,67
Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	0,01	-0,11	0,06	-0,12	0,17	-826,63	-60,47
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,53	5,24	5,05	-0,29	-0,19	94,77	96,41
Тривалість оборотності дебіторської заборгованості	66,01	69,65	72,24	3,64	2,59	105,52	103,73
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,43	5,34	6,60	0,91	1,26	120,58	123,57
Тривалість оборотності кредиторської заборгованості	81,27	67,40	54,54	-13,87	-12,85	82,93	80,93
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	6,00	6,33	8,08	0,33	1,74	105,57	127,53

Коефіцієнт ефективності використання ресурсів у 2020 р. має від’ємне значення, що свідчить про збиткову діяльність підприємства у цьому році. Досліджуваний коефіцієнт у 2019 становив 0,01, а на кінець досліджуваного періоду збільшився до 0,06, що свідчить, що частка чистого прибутку у загальній вартості активів у 2021 р. збільшилася, а ефективність активів підприємства зростає.

Проте, досліджуване підприємство проводить вдалу кредиторську політику, тому коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має динаміку до зростання, а тривалість оборотності 54,54,69 днів у 2021 році. Ця тенденція дає можливість припустити, що підприємство немає фінансових труднощів і тому має можливість своєчасно розраховуватися з постачальниками (рис. 2.13). Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів протягом перших двох аналізованих років становив 6,0 грн/грн та 6,33 грн/грн відповідно У 2021 р. відмічається позитивна динаміка до зростання до рівня

8,08, що свідчить про прискорення оборотності коштів на ТОВ «Хіпп Україна» інвестованих в запаси.

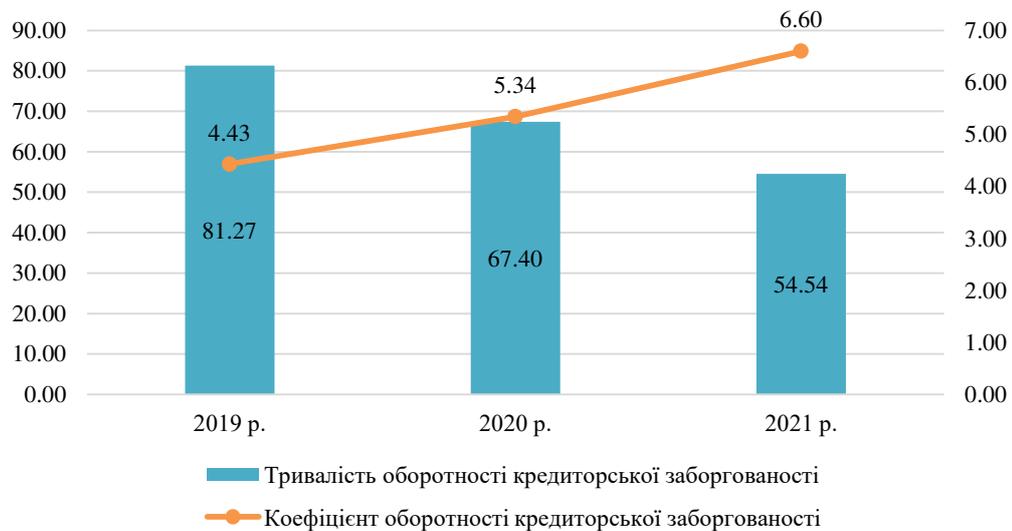

Рис. 2.13. Динаміка коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості та термін її погашення на ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Отже, можемо зробити висновок про те, що більшість коефіцієнтів оборотності мають до позитивну динаміку, і свідчать про ефективну діяльність підприємства. ТОВ «Хіпп Україна» необхідно більше уваги звертати на роботу з дебіторами з метою пришвидшення розрахунків за товар.

Наступним важливим показником, що характеризує ефективність підприємства, є тривалість операційного та фінансового циклу.

Операційний грошовий цикл охоплює період часу від оплати постачальникам за товари до отримання грошових коштів від клієнтів за продану продукцію. Його тривалість вказує на кількість днів, необхідних підприємству для закупівлі сировини та виробництва продукції. Чим коротший операційний грошовий цикл, тим ефективнішою є діяльність підприємства і вища його активність. Його тривалість розраховується як сума тривалості періодів обороту дебіторської заборгованості та запасів у днях.

Фінансовий цикл охоплює період, що починається з оплати постачальникам за матеріали (погашення кредиторської заборгованості) і закінчується моментом отримання грошей від покупців за поставлену

продукцію. Тривалість фінансового циклу розраховується як сума періоду обороту (погашення) дебіторської заборгованості та запасів, за вирахуванням періоду обороту кредиторської заборгованості.

Чим вище значення фінансового циклу, тим більша потреба підприємства в грошових коштах для придбання виробничих оборотних коштів. Оптимальною вважається ситуація, коли величина даного показника дорівнює нулю або ж має негативне значення. Такий стан свідчить про наявність у підприємства достатньої кількості грошових коштів для фінансування своєї поточної діяльності.

Отримані результати розрахунків для ТОВ «Хіпп Україна» представлені у табл. 2.13. Відповідно до отриманих даних, можемо зробити висновок, що тривалість операційного циклу на ТОВ «Хіпп Україна» досить висока і становить на початку аналізованого періоду 126 днів проте, на кінець 2021 року цей показник дещо зменшився і становив 117 днів. Така динаміка є свідченням прискорення операційної діяльності.

Таблиця 2.13

Тривалість операційного та фінансового циклів на ТОВ «Хіпп Україна»
у 2019–2021 рр.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення	
				2020 р. до 2019 р.	2021 р. до 2020 р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації тис.грн	380160	394216	427530	14056	33314
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (ДЗг) тис.грн.	67556	77473	88220	9917	10747
Запаси (З), тис.грн.	62039	3945	43413	-58094	39468
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (КЗг), тис.грн.	9882	11889	12815	2007	926
Період обороту, дні:	-	-	-		
дебіторської заборгованості	66	70	72	4	3
запасів	60	57	45	-3	-12
кредиторської заборгованості	81	67	55	-14	-12
Операційний цикл, дні	126	127	117	1	-10
Фінансовий цикл, дні	45	59	62	14	3

Відповідно до цього кількість операційних циклів за рік досить мала і становить близько 3 циклів. Такі показники зумовлені специфікою діяльності досліджуваного товариства. Тривалість фінансового циклу: 45 днів у 2019 р. та 62 дні у 2021 р. Дане значення свідчить про те, що підприємство швидше розраховується зі своїми постачальниками, ніж отримую оплату від дебіторів.

Отже, розрахувавши показники ділової активності ТОВ «Хіпп Україна» за 2019–2021 рр. можна зробити висновок, що стан підприємства є позитивним. Тривалість операційного циклу на ТОВ «Хіпп Україна» досить висока, тривалість фінансового циклу не має стабільної динаміки. спостерігається уповільнення оборотності оборотних активів.

Узагальнюючим фінансовим показником діяльності підприємства та головним фінансовим ресурсом є його прибуток, який формується як фінансовий результат за всіма видами його діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової. Операції формування та розподілу прибутку підприємства відображаються у звіті про фінансові результати підприємства.

Динаміку проведення операцій формування і розподілу прибутку ТОВ «Хіпп Україна» проаналізуємо в таблиці 2.14.

Чистий дохід від реалізації продукції на ТОВ «Хіпп Україна» має стабільну тенденцію до збільшення і протягом аналізованого періоду зріс на 12,46%. При чому собівартість реалізованої продукції не мала стабільної динаміки, зменшившись у 2020 р. до рівня 189411 тис. грн, проте збільшившись у 2021 р. до рівня 212438 тис. грн. У загальному темпи зростання собівартості реалізованої продукції склали 10,11%. Тобто, теми збільшення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Хіпп Україна» є вищими за темпи зростання собівартості реалізованої продукції. Відповідно, валовий прибуток підприємства має стабільний характер до зростання (рис. 2.14).

Таблиця 2.14

Аналіз формування та розподілу прибутку ТОВ «Хіпп Україна»
у 2019–2021 рр., тис. грн.

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2020-2019	Відхилення 2021-2020
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	380160	394216	427530	14056	33314
2. Собівартість реалізованої продукції (тов., робіт, послуг)	192923	189411	212438	-3512	23027
3. Валовий прибуток	187237	204805	215092	17568	10287
4. Інші операційні доходи	16360	6218	8335	-10142	2117
5. Сумарні операційні доходи	396520	400434	435865	3914	35431
6. Адміністративні витрати	20665	24602	25718	3937	1116
7. Витрати на збут	165874	176453	174264	10579	-2189
8. Інші операційні витрати	13916	27214	8798	13298	-18416
9. Сумарні операційні витрати	393547	417680	421118	24133	3438
10. Прибуток від операційної діяльності	3 142	-17246	14647	-20388	31893
11. Дохід від інвестиційної і фін. діяльності	219	332	85	113	-247
12. Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	169	0	100	-169	100
13. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	3192	-16914	14 632	-20106	31546
14. Витрати з податку на прибуток	1234	0	4742	-1234	4742
15. Чистий фінансовий результат: прибуток	1958	-16914	9890	-18872	26804

Протягом усього досліджуваного періоду валовий прибуток товариства збільшився на 14,88%. При чому, у 2020 р. обсяги валового прибутку збільшилися на 17568 тис. грн., у 2021 р. – на 10287 тис. грн.

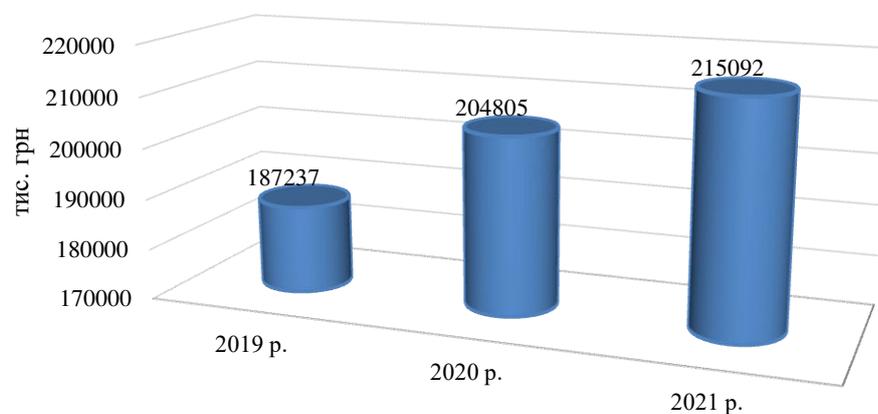

Рис. 2.14. Валовий прибуток ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр.

Слід відмітити, що адміністративні витрати ТОВ «Хіпп Україна» мають тенденцію до зростання. Витрати на збут не мали стабільної динаміки, зі зменшенням у 2021 р. на 2189 тис. грн, у порівнянні з 2019 р. Прибуток від операційної діяльності у 2019 р. склав 3 142 тис. грн., у 2021 р. 14647 тис. грн., що на 11 505 тис. грн більше. 2020 р. підприємство мало збиток від операційної діяльності у розмірі 17246 тис. грн.

Чистий прибуток товариства має подібну динаміку. Так, у 2021 р. він склав 9890 тис. грн., що на 7932 тис. грн більше 2019р. У 2020 р. ТОВ «Хіпп Україна» мало збиток у розмірі 16914 тис. грн.

Величину фінансового результату діяльності підприємства безпосередньо визначає загальний обсяг доходів та витрат підприємства. У структурі доходів ТОВ «Хіпп Україна» чистий дохід від 95,82 %, у 2020 р. збільшилася до 98,37 %, а у 2021 р. відбулося незначне зменшення до 98,07 % порівняно з минулим роком. Зростання чистого доходу від реалізації продукції можна пояснити підвищенням ефективності дистриб'юторської діяльності підприємства та зростанням цін на продукцію, яка реалізується в Україні.

Аналізуючи витрати ТОВ «Хіпп Україна» у 2019–2021 рр. варто відмітити, що сума загальних витрат щорічно збільшується, що зумовлено здорожчанням собівартості продукції та зі зростанням витрати на збут. При чому, найбільшу частку у витратах підприємства становлять собівартість реалізованої продукції та витрати на збут.

Більш детально показники доходів і витрат підприємства за досліджуваний період представлено у табл. 2.15. Результати розрахунків дають змогу зробити висновок, що рентабельність активів, продаж та витрат у 2020 р. мають від'ємне значення, що пов'язано зі збитковістю діяльності підприємства. У 2019 р. рентабельність активів складала 1,31 %, а у 2021 р. 6,30 %. Це свідчить про зростання ефективності використання активів на досліджуваному підприємстві. Рентабельність продаж також мала невисоке значення, а саме 2,31% у 2021 р.

Таблиця 2.15

Аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат ТОВ «Хіпп Україна» за 2019–2021 рр.

Найменування статей	2019	2020	2021	Відхилення 2020/2019		Відхилення 2021/2020	
				в значенні	Темп росту, %	в значенні	Темп росту, %
Рентабельність активів, %	1,31	-10,82	6,30	-12,13	-825,68	17,12	-58,18
Рентабельність продаж, %	0,52	-4,29	2,31	-4,81	-833,04	6,60	-53,92
Рентабельність витрат, %	0,50	-4,05	2,32	-4,55	-816,48	6,37	-57,32
Виручка від реалізації на 1 грн. доходів	0,96	0,98	0,98	0,03	102,66	0,00	99,70
Доходи на 1 грн активів	2,66	2,56	2,78	-0,09	96,55	0,21	108,23
Доходи на 1 грн. витрат	1,00	0,96	1,02	-0,05	95,48	0,06	106,64

Слід зазначити, що позитивним є зростання доходів на 1 грн активів. Якщо на початку досліджуваного періоду вони становили 2,66 грн, то в кінці – 2,78 грн. Відповідну динаміку мали й доходи від 1 грн. витрат. У 2019 р. вони становили 1 грн, то у 2021 р. – 1,02 грн.

Основу фінансового результату до оподаткування складає прибуток операційний, який у 2021 р. складав 14647 тис. грн., тобто у звітному році фінансовий результат до оподаткування був меншим за прибуток операційний. Слід відзначити, що чистий фінансовий результат та чистий прибуток на ТОВ «Хіпп Україна» є однаковим. Це пояснюється тим, що досліджуване підприємство не отримувало іншого сукупного доходу. Збільшення прибутку дослідженого товариства можливе за рахунок: нарощення обсягів реалізації продукції, здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників, зменшення витрат на збут продукції, грамотної побудови договірних відносин з постачальниками, підвищення системи маркетингової діяльності на підприємстві, постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і найближчих конкурентів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «ХІПП УКРАЇНА»

3.1. Зміст і завдання системи управління фінансовими ресурсами підприємства

Ресурси в широкому розумінні є основним джерелом реалізації усіх цілей управлінської діяльності. Їх нестача унеможливорює досягнення поставленої мети, а отже, знижує надійність функціонування управління аж до її відмови.

У процесі господарської діяльності підприємства виникають фінансово-господарські відносини з його контрагентами. Ці відносини передбачають обмін фінансовими ресурсами через фінансові потоки. Ефективне управління цими потоками є важливою складовою системи фінансового управління підприємством.

Наявність недостатньо ефективної системи управління фінансовими ресурсами є однією з причин кризової ситуації багатьох українських підприємств. Фінансові ресурси є важливим фактором економічного зростання та розвитку підприємства, тому неефективне їх управління може призвести до проблем та зниження фінансової стабільності підприємства.

Наявність достатніх «дешевих» фінансових ресурсів – необхідна умова успішного функціонування будь-якої підприємницької структури. До того, ж для ефективної діяльності підприємству необхідно своєчасно вилучати й усувати недоліки, а також постійно вдосконалювати свою фінансово-виробничу діяльність.

Управління фінансовими ресурсами вимагає наукового обґрунтування системи методів і способів їх формування, розподілу та використання. На сучасному етапі існує необхідність у визначенні мети і результатів руху фінансових ресурсів, інструментів та факторів, що впливають на їх кругообіг.

Управління фінансовими ресурсами включає інструменти, методи, форми розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів з метою забезпечення стійкого фінансового стану та ефективної діяльності підприємства. Успіх підприємства на ринку залежить від ефективності управління його фінансовими ресурсами. Коректно організоване управління є необхідною умовою для успішної роботи організації в умовах жорсткої ділової конкуренції.

Мета управління фінансовими ресурсами – це забезпечення діяльності підприємства оптимальним обсягом фінансових ресурсів у конкретний часовий період відповідно до напрямів його розвитку, формування необхідного рівня й раціонального використання фінансових ресурсів, максимізація прибутку і забезпечення підвищення ринкової вартості підприємства.

Відповідно, завданнями ефективного управління фінансовими ресурсами можна визначити такі:

- залучення коштів на найвигідніших для підприємства умовах;
- визначення оптимальної структури фінансових ресурсів;
- визначення методів раціонального використання фінансових ресурсів

з метою отримання найкращих фінансових результатів.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства повинна базуватися на принципах важливості, повноти, циклічності, узгодженості з іншими економічними процесами підприємства та ефективності.

Успішне досягнення мети у багатьох випадках залежить від використання відповідних методів і прийомів управління. При прийнятті управлінських рішень щодо ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства застосовуються різноманітні методи досліджень, такі як аналіз і синтез, індукція, дедукція, метод асоціацій та аналогій, інтуїтивний метод та інші. Вибір конкретного методу залежить від поставленого завдання та особистих якостей, знань, умінь та досвіду управління.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства має дві основні складові: управління формуванням фінансових ресурсів та управління використанням або функціонуванням цих ресурсів. Управління формуванням фінансових ресурсів базується на концепції їх структури. Цей процес включає оптимізацію співвідношення між борговим фінансуванням і власними коштами, а також вибір конкретних фінансових інструментів для залучення ресурсів. Система функціонування фінансових ресурсів пов'язана з ухваленням рішень щодо раціональної структури грошових коштів підприємства, включаючи визначення напрямків фінансування.

Таким чином, можна визначити етапи процесу управління фінансовими ресурсами підприємств у сучасних умовах господарювання:

- виявлення та формування проблеми й завдання управління фінансовими ресурсами, які мають бути вирішені на базі попередньо здобутого досвіду та наявної інформації.

- прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів та його реалізації.

- аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також їх урахуванням в процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний у майбутньому.

Система управління фінансовими ресурсами може бути зроблена у вигляді схеми (див. рис.3.1.). Розглянемо кожний етап окремо.

У процесі управління фінансовими ресурсами підприємства менеджери виявляють проблеми або нереалізовані можливості шляхом оцінки результатів попередніх рішень або аналізу фінансово-господарської діяльності. Цей процес є циклічним і вимагає постійного вдосконалення. На другому етапі управління, менеджери аналізують можливість виникнення подібних проблем або ситуацій в минулому та використовують набутий досвід для адаптації до поточних можливостей управління фінансовими ресурсами підприємства.

Рис. 3.1. Система управління фінансовими ресурсами підприємства [46]

На цьому етапі управління фінансовими ресурсами підприємства взаємопов'язані наступні кроки: аналіз отриманих даних, встановлення критеріїв ефективності і визначення системи альтернативних рішень. Менеджер, опрацьовуючи ці етапи, може повертатися назад і враховувати їх взаємодію зі своїм досвідом, знаннями та вміннями.

Аналіз значної кількості публікацій дає змогу зробити висновок, що управління фінансовими ресурсами підприємства розглядається як:

- один з ключових чинників організації виробничо-господарської діяльності підприємства;
- один з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах;

– діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування».

Управління фінансовими ресурсами підприємств можна трактувати як процес управлінських дій, пов'язаних зі збором, розподілом і використанням грошових коштів різного характеру. Цей процес включає формування оптимальної структури фінансових ресурсів, залучення фондів і нефондових джерел фінансування, планування бюджету, управління ліквідністю, аналіз фінансових результатів та багато інших дій.

Управління фінансовими ресурсами підприємств притаманні певні властивості: 1) безперервність; 2) циклічність; 3) залежність ефективності управління від послідовності його етапів; 4) динамічність; 5) стійкість.

В управлінні фінансовими ресурсами підприємства, на нашу думку, домінують наступні основні принципи: узгодженості термінів фінансових операцій; платоспроможності; рентабельності інвестування; збалансування ризиків; врахування потреб ринку; максимізації рентабельності.

Серед критеріїв ефективності пріоритет має належати таким параметрам системи управління фінансовими ресурсами підприємства, як:

- визначення реального обсягу наявних фондів фінансових ресурсів;
- обґрунтування оптимальних розмірів фондів грошових ресурсів, їх розподіл і використання з урахуванням потреб підприємства, економічної доцільності видатків, а також впливу їх на кінцеві результати виробничо-господарської діяльності підприємства;
- контроль за раціональним використанням ресурсів, виробничих фондів, виконання планових завдань, безперервністю розрахунків, підвищенням рентабельності виробництва;
- організація своєчасних економічних розрахунків з фінансово-кредитною системою, іншими підприємствами, організаціями, працівниками;

– проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства з погляду ефективності його роботи як бази для прийняття обґрунтованих рішень.

Щоб зробити правильний вибір системи управління фінансовими ресурсами підприємства, необхідно розглянути декілька варіантів і провести дослідження, щоб обрати той, що принесе максимальний ефект. Тому на етапах визначення найкращого рішення менеджер повинен проаналізувати наслідки та ефекти кожного варіанта і вибрати той, який найкраще відповідає цілям і завданням підприємства в цілому.

Ефективна реалізація обраного рішення передбачає ретельне планування дій, навчання персоналу, створення позитивного ставлення до змін в масштабі підприємства, розробку інструкцій та механізмів для втілення прийнятого рішення. Крім того, необхідно забезпечити безперервний та організований потік інформації між всіма учасниками виконання рішення.

Удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства є одним з основних факторів, що сприяють підвищенню ефективності всієї виробничо-господарської діяльності. Від цього залежить поліпшення позиції підприємства у конкурентній боротьбі, його стабільне функціонування та динамічний розвиток.

Можна стверджувати, що існує механізм управління фінансовими ресурсами підприємства, який представляє собою комплекс заходів, методів та навичок, спрямованих на забезпечення ефективності управління фінансовими ресурсами. Цей механізм дозволяє досягати успішної фінансової діяльності підприємства в цілому. В його структуру, на нашу думку доцільно включити п'ять елементів (рис.3.2.).

Основна мета удосконалення управління фінансовими ресурсами полягає в оптимізації використання ресурсів підприємства. Вибір найкращого варіанта формування та використання фінансових ресурсів, з урахуванням обмежених фінансових можливостей, вимагає застосування системно-аналітичного підходу до управління фінансовими ресурсами. Цей підхід

ґрунтується на твердженні, що доцільність управлінського рішення визначається ситуацією, яка формується під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Практичне вирішення цієї проблеми передбачає перехід від аналітичних методів до пошуку оптимального варіанту дій під час стратегічного планування.

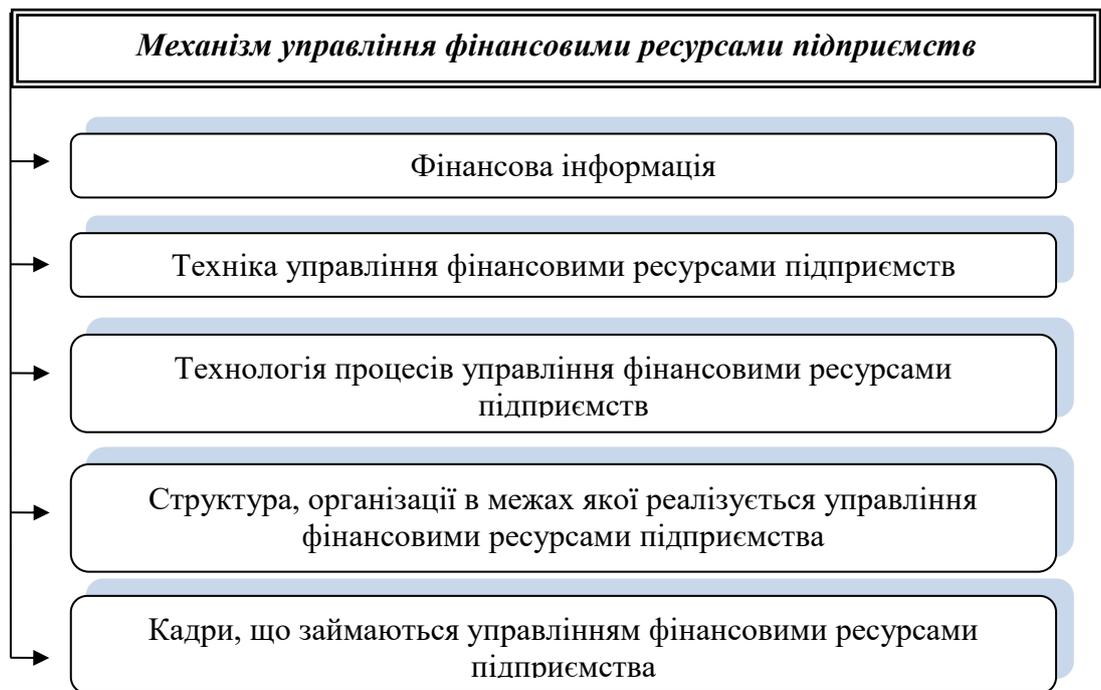

Рис. 3.2. Структура механізму управління фінансовими ресурсами підприємств [46]

Теоретична база управління фінансовими ресурсами підприємства представлена в таблиці 3.1.

Системний підхід становить розвиток методів пізнання, дослідження, опису й пояснення природи управління фінансовими ресурсами. Його використання є однією з характерних рис сучасної науки, дає змогу розглядати будь-який економічний об'єкт як систему.

Системний підхід до управління фінансовими ресурсами включає два основних етапи: аналіз існуючого управління фінансовими ресурсами та створення нової системи управління, спрямованої на досягнення поставленої мети підприємства.

Таблиця 3.1

Теоретична база управління фінансовими ресурсами підприємства [49]

Види	Характеристика	Зв'язок з управлінням фінансовими ресурсами
1	2	3
Концепція стратегічного управління	Це менеджмент, заснований на формуванні та реалізації стратегій, що спрямованні на досягненні поставлених цілей.	Сприяє реалізації стратегії управління фінансовими ресурсами в нових ринкових умовах.
Концепція фінансової безпеки	Є сукупністю теоретичних положень стратегій, елементів, що забезпечують фінансову безпеку господарської системи.	Забезпечує довготривалу стійкість фінансових стосунків, забезпечуючи досягнення безпеки підприємств.
Системний підхід	Заснована на загальній теорії систем, що вказує на специфіку, сутність об'єкту управління як системи та усі взаємозв'язки з іншими господарськими системами.	Дозволяє розглядати процес управління фінансовими ресурсами як систему елементів, на основі обліку властивостей системи, її складових і синергетичного ефекту.
Управління надійністю	Менеджмент, заснований на виявленні причин порушення надійності роботи підприємства.	Сприяє виявленню специфічних ризиків надійності та підвищенню фінансової безпеки.
Управління ризиками	Засноване на ідентифікації, моніторингу та мінімізації ризиків.	Дозволяє виявити та мінімізувати ризики, які властиві процесу управління фінансовими ресурсами.
Бюджетування і внутрішній аудит	Бюджетування - механізм управління фінансовими ресурсами підприємства на основі бюджету окремих підрозділів. Внутрішній аудит - оцінка і підвищення ефективності процедур управління ризиками, внутрішнього фінансового контролю та управлінських процесів.	Сприяють реалізації функцій антикризового управління, спрямованого на фінансову стійкість підприємства.

Цей підхід вимагає проведення обширної аналітичної роботи, яка охоплює різні аспекти: стан структури та використання фінансових ресурсів, потреби в ресурсах та способи їх збільшення, оптимізацію грошових потоків та їх вплив на фінансовий стан підприємства і т.д. За допомогою відповідних показників аналізується економічний стан підприємства, а на основі цих висновків розробляються багатоваріантні прогнози (моделі) структури управління фінансовими ресурсами.

Отже, від ефективної організації та правильного управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як його фінансово-економічний стан, так і його положення на ринку в сучасних конкурентних умовах.

3.2. Шляхи оптимізації фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна»

Для ефективного функціонування підприємства на ринку необхідно раціонально формувати, розподіляти і використовувати грошові кошти, а також розумно залучати зовнішні джерела фінансування. Недостатність фінансових ресурсів має негативний вплив на виробничо-господарську діяльність підприємств, призводить до заборгованостей перед постачальниками і не виплати податків. Це обмежує можливості подальшого розвитку підприємств і зменшує дохід до бюджету. В таких умовах важливо належним чином формувати достатні фінансові ресурси підприємства і підтримувати оптимальну структуру цих ресурсів.

Метою керівництва підприємством є вибір оптимальної структури фінансування, яка забезпечить стабільні доходи, високі дивіденди та зростання ринкової ціни акцій при низькій вартості капіталу. Тобто, оптимальна структура капіталу має зводити до мінімуму середню вартість фінансових ресурсів, підтримувати кредитну репутацію підприємства на рівні, що дає змогу залучати нові види капіталу на зручних умовах та створювати прибуток підприємству. Оптимізація структури фінансових ресурсів спрямована на ефективне використання капіталу та збільшення його прибутковості. Це досягається шляхом визначення оптимального співвідношення між вартістю власних коштів підприємства та вартістю грошових коштів, що залучаються. Оптимізація структури капіталу спрямована на мінімізацію витрат на залучення довгострокових джерел фінансування і максимізацію ринкової оцінки капіталу вкладених в підприємство.

Виходячи з того, що основною метою оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, можна сформулювати головні завдання оптимізації структури капіталу:

1. формування необхідної структури капіталу, яка б забезпечила сталий розвиток підприємства;
2. забезпечення умов, за яких підприємство отримуватиме максимальну суму прибутку.

Не існує універсального рецепту для визначення оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, оскільки це залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. Однак, застосування певних факторів може допомогти сформулювати структуру капіталу, яка найбільш ефективно використовуватиметься підприємством. Серед них можна виділити:

- галузеві особливості діяльності підприємства, які визначають структуру активів та їх ліквідність;
- рівень ділової активності підприємства;
- стадію життєвого циклу підприємства;
- кон'юнктуру товарного і фінансового ринків (чим вона стабільніша, тим використання позикового капіталу є безпечнішим) [50].

З огляду на ці фактори, політика структури капіталу полягає у визначенні найкращого співвідношення між використанням власного та позикового капіталу підприємства. Основні методологічні підходи для досягнення цілей оптимізації структури капіталу включають:

- 1) метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;
- 2) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості;
- 3) метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків [51].

Метод оптимізації структури капіталу, що базується на максимізації прогнозованої фінансової рентабельності, вимагає проведення комплексних розрахунків, щоб визначити найбільш оптимальну структуру капіталу. Цей підхід використовує такий показник, як ефект фінансового важеля, який відображає вплив використання позикового капіталу на дохідність власного капіталу. При застосуванні цього методу важливо враховувати, що фінансовий леверидж впливає на зміну дохідності власного капіталу, надаючи можливість отримати додатковий прибуток на власний капітал. Суть фінансового важеля полягає в зміцненні впливу зміни прибутку на динаміку фінансової рентабельності, збільшуючи еластичність фінансової рентабельності щодо зміни прибутку. Для розрахунку ефекту фінансового левериджу використовують таку формулу:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - \text{Спп}) * (\text{Квра} - \text{Св}) * (\text{ЗК} / \text{ВК}) \quad (3.1),$$

де Спп – ставка податку на прибуток;

Квра – коефіцієнт валової рентабельності активів, %;

Св – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу, %;

ЗК – середня сума залученого капіталу;

ВК – середня сума власного капіталу [53].

Першою складовою є податковий коректор фінансового левериджу $(1 - \text{Спп})$, що показує, якою мірою проявляється ефект фінансового левериджу у зв'язку з різним рівнем оподаткування прибутку. Даний показник майже не залежить від діяльності підприємства, т.я. ставка податку на прибуток встановлюється законодавством.

Другою складовою є диференціал фінансового левериджу $(\text{Квра} - \text{Св})$, що показує різницю між коефіцієнтом валової рентабельності активів і середнім розміром процента за кредит. Він є головною умовою, яка формує позитивний ефект фінансового левериджу. Ефект фінансового важеля

проявляється лише тоді, коли валовий прибуток, що генерується активами підприємства, перевищує середній процент за кредит, який компанія використовує. Це означає, що диференціал фінансового левериджу має бути позитивним значенням. Чим більше цей позитивний диференціал фінансового левериджу, тим сильніший буде ефект.

Третьою складовою ефекту фінансового левериджу є плече фінансового важеля (ЗК/ВК), що характеризує суму залученого капіталу, який використовує підприємство, із розрахунку на одиницю власного капіталу.

Даний метод оптимізації структури капіталу підприємства дозволяє впевнено та ефективно керувати ефектом фінансового левериджу у процесі фінансової діяльності підприємства. Широта практичного застосування механізму фінансового левериджу також обумовлюється тим, що показник можна розрахувати і в розрізі кожного з його джерел капіталу (короткостроковим і довгостроковим кредитам і т.п.).

Ефект фінансового левериджу може бути позитивним або негативним. Він виникає не лише за рахунок платного кредиту, але й завдяки безоплатним позиковим ресурсам, таким як кредиторська заборгованість. Чим більша частка таких ресурсів у загальній сумі позикового капіталу, тим вище значення ефекту фінансового левериджу. Позитивний ефект фінансового левериджу виникає, коли позиковий капітал, що надходить за фіксовану відсоткову ставку, використовується таким чином, що приносить більший прибуток, ніж фінансові витрати. Іншими словами, рентабельність сукупного капіталу перевищує середньозважену ціну позикових ресурсів. Позитивний ефект фінансового левериджу також означає отримання додаткового прибутку на кожну одиницю додатково залученого позикового капіталу. Проте, збільшення частки позикового капіталу призводить до збільшення фінансових ризиків та може призвести до втрати прибутків і зниження фінансової стійкості підприємства. Обсяг позикового капіталу обмежується готовністю кредиторів надавати позики, і чим більше позик у структурі капіталу, тим вищий ризик неповернення цих коштів і тим більші витрати на їх

використання [53]. Однак, він не враховує обсяг витрат на залучення власного капіталу підприємством (а саме ці витрати зумовлюють можливість і доцільність залучення власного капіталу) та потребу підприємства у довгострокових джерелах фінансування.

Оптимізація структури капіталу методом мінімізації вартості ґрунтується на оцінці власного та позиченого капіталу в різних умовах їх формування, обслуговування та використання. Цей метод включає проведення розрахунків середньозваженої вартості капіталу і пошук реальної ринкової вартості компанії. Фінансові менеджери використовують капітал з різних джерел і намагаються оптимізувати його структуру для зниження витрат на його залучення. Організація приймає фінансово-інвестиційні рішення, якщо рентабельність їх не менша за поточну значення середньозважених витрат на капітал. Вирішення цієї задачі базується на вивченні тенденцій зміни цін на різні джерела ресурсів при зміні фінансової структури підприємства. Збільшення частки залученого капіталу призводить до швидшого зростання ціни власного капіталу порівняно з ціною позичених коштів. З урахуванням того, що ціна позичених коштів трохи нижча, існує оптимальна структура капіталу, яка мінімізує середньозважену ціну і максимізує вартість підприємства [53].

Середньозважена вартість капіталу фактично відображає альтернативну вартість інвестування, тобто рівень прибутковості, який може бути отриманий компанією, якщо вона вкладе свої кошти не в новий проект, а вже існуючий. Показник розраховується за формулою:

$$WACC = K_{вк} * (BK / K) + (1 - S) * K_{пк} * (ПК / K), \quad (3.2)$$

де $K_{вк}$ – середня вартість власного капіталу;

$K_{пк}$ – середня вартість позикового капіталу;

S – ставка податку на прибуток підприємства;

BK – середня сума власного капіталу;

ПК – середня сума залученого капіталу;

К – середня сума капіталу підприємства

Визначення оптимальної структури капіталу за середньозваженою вартістю капіталу має свої недоліки. Мінімізація витрат на залучення капіталу не враховує фінансову рентабельність. Формування оптимальної структури капіталу може призвести до втрати фінансової стійкості підприємства, оскільки політика формування ресурсів може бути спрямована на використання залучених коштів, незважаючи на вищу вартість власного капіталу. Короткостроковий позиковий капітал може бути найдешевшим, але непридатним для фінансування довгострокових активів. Тому оптимізація структури капіталу повинна враховувати строк фінансування активів.

Отже, цей метод базується на мінімізації витрат на капітал і враховує вартість залучення власного й позикового капіталу, проте не враховує потребу підприємства у довгострокових джерелах фінансування.

Метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків полягає у виборі різних джерел фінансування для необоротних та оборотних активів підприємства, з урахуванням їх постійної та змінної частин [54]. В економічній літературі виокремлюють три підходи до фінансування груп активів створеного підприємства, подані в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Підходи до фінансування активів підприємства

Склад активів підприємства	Консервативний підхід	Компромісний підхід	Агресивний підхід
Змінна частина оборотних активів	КПК	КПК	КПК
Постійна частина оборотних активів	ДПК+ВК	ДПК+ВК	—
Необоротні активи			ДПК+ВК

При цьому, КПК – короткостроковий позиковий капітал;

ДПК – довгостроковий позиковий капітал;

ВК – власний капітал.

Консервативний підхід включає використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань для фінансування необоротних активів, постійної та частини змінної частини оборотних активів. Короткострокові зобов'язання використовуються для покриття іншої половини змінної частини оборотних активів.

Компромісний підхід передбачає фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. Змінна частина оборотних активів повністю фінансується короткостроковими зобов'язаннями.

Агресивний підхід включає використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань для фінансування необоротних активів та половини постійної частини оборотних активів. Решта постійної частини оборотних активів та змінна частина оборотних активів фінансуються короткостроковими зобов'язаннями.

В залежності від свого ставлення до фінансових ризиків менеджери або власники підприємства обирають один із зазначених підходів до фінансування різних груп активів [54].

Отже, оптимальна структура капіталу полягає в забезпеченні оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, що дозволяє збалансувати ризик і дохідність для підприємства. Вона спрямована на максимізацію ринкової вартості акціонерного товариства, підвищення курсу його акцій і забезпечення високого рівня платоспроможності та фінансової стійкості. Основною умовою залучення позикових коштів є використання капіталу за найнижчою вартістю та мінімальним ризиком з метою отримання максимального прибутку. Оптимізація структури капіталу є ключовим етапом цього процесу і здійснюється за різними критеріями з метою забезпечення фінансової рівноваги компанії та високої рентабельності капіталу.

Оптимізація структури капіталу нашого підприємства може бути проведена за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності за допомогою розрахунку ефекту фінансового левериджу. Розрахунок ефекту фінансового левериджу для ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 роки представлений в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Ефект фінансового левериджу ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 роки

Показники	Період		
	2019	2020	2021
Чистий прибуток, тис.грн.	1958	-16914	9890
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18
Податковий коректор	0,82	0,82	0,82
Середній розмір капіталу, тис.грн	152832	159711	154422
у тому числі:			
власного капіталу	82942	74200	100812
позикового капіталу	69890	85511	53610
Плече фінансового важеля	0,84	1,15	0,53
Фінансові витрати, тис. грн.	169	0	100
Валовий прибуток (без врахування витрат по сплаті відсотків за кредит), тис. грн	187237	204805	215092
Середньозважена ціна позикового капіталу,%	22	22	23
Валова рентабельність активів, %	122,51	128,23	139,29
Диференціал фінансового левериджу, %	100,51	106,23	116,29
Ефект фінансового левериджу, %	69,45	100,39	50,71

Отже, протягом досліджуваного періоду можна спостерігати позитивний ефект фінансового левериджу завдяки валовому прибутку у 2019-2021 роках. Так як ТОВ «Хіпп Україна» не використовувало довгострокові чи короткострокові кредити, середньозважена ціна позикового капіталу буде на рівні вартості кредиторської заборгованості. Найкращим ефект фінансового левериджу був у 2020 році у розмірі 100,39%, що свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами, та про те, що дохідність підприємства більша за середньозважену ціну позикових ресурсів. При цьому, залишалася незмінною ставка податку на прибуток протягом аналізованого періоду а,

отже зміни податкового коректора не впливали на зміни ефекту фінансового левериджу.

Наступним є метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості, який базується на мінімізації витрат на капітал і враховує вартість залучення власного і позикового капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 роки представлений в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 роки

Показники	Період		
	2019	2020	2021
Середній розмір капіталу, тис. грн.	152832	159711	154422
у тому числі:			
Власний капітал, тис. грн.	82942	74200	100812
Позиковий капітал, тис. грн.	69890	85511	53610
Структура капіталу:			
Власний капітал, %	54,27	46,46	65,28
Позиковий капітал, %	45,73	53,54	34,72
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	1958	-16914	9890
Середня вартість власного капіталу, %	2,36	-22,80	9,81
Середня вартість позикового капіталу, %	22	22	23
Ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом	0,18	0,18	0,18
Середньозважена вартість капіталу, %	9,53	-0,93	12,95

Виходячи з результатів таблиці 3.4, можна побачити, що при оптимізації структури власного та позикового капіталу до рівня 54,27% та 45,73% відповідно середньозважена вартість капіталу є мінімальною – 9,53%. Така структура капіталу дає змогу максимізувати реальну ринкову вартість підприємства. Середньозважена вартість капіталу, зважаючи на збиткову діяльність підприємства у 2020 р., була від’ємною. При цьому, так як у 2019-2021рр. ТОВ «Хіпп Україна» не використовувало довгострокові чи короткострокові кредити, середньозважена ціна позикового капіталу буде на рівні комерційного кредиту. Найбільшою середньозважена вартість є при

такій структурі капіталу, коли власний капітал вдвічі перевищує частку позикового в структурі сукупного капіталу, що говорить про великі витрати на залучення капіталу. Саме тому підприємству рекомендується залучати позикові фінансові ресурси задля підвищення ефективності їх використання.

3.3. Формування фінансових ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу в сучасних умовах

Банківське кредитування є основним джерелом формування фінансових ресурсів для малого та середнього бізнесу (МСБ), оскільки доступність фінансування є ключовим фактором їх розвитку. Проте, МСБ мають обмежені можливості отримання банківських кредитів з ряду причин. Серед них можна виділити складну процедуру прийняття банками рішень щодо кредитування МСБ, незацікавленість банків у наданні невеликих кредитів, відсутність достатньої застави для отримання кредиту, неприхильність позичальників щодо надання банкам інформації про свій бізнес, недостатня свідомість дрібних підприємців щодо доцільності та доступності кредитного фінансування, а також довгий час розгляду кредитних заявок банками.

Комерційні банки пропонують різні кредитні програми для приватних підприємців та підприємств малого і середнього бізнесу, спрямовані на створення та розширення власного бізнесу. Ці програми включають інвестиційне кредитування, багаторазові кредити під заставу для будь-яких потреб, кредити на придбання основних засобів і нематеріальних активів, кредити на придбання обладнання й автотранспорту, кредити на поповнення обігових коштів та поточні потреби, а також програми експрес-кредитування та інші.

Ставки кредитування для малих бізнесів, як правило, є вищими порівняно з великими підприємствами, що ускладнює доступ до фінансових ресурсів для МСБ. З цієї причини держава впроваджує програми пільгового кредитування для малих та середніх підприємств.

На сьогодні банківськими установами України передбачена низка фінансових та консалтингових продуктів для підприємств МСБ. Так, АТ «Ощадбанк» пропонує такі кредитні продукти [56]:

1. Акційне кредитування АПК;
2. Програма часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;
3. Соціальне підприємництво кредитування спільно з WNISEF;
4. Програми підтримки МСБ від місцевих органів влади;
5. Банківська гарантія;
6. Бланкові (беззаставні) овердрафти клієнтам ММСБ;
7. Кредитування ОСББ/ЖБК;
8. Авалювання векселів;
9. Придбання нових та бувших у використанні транспортних засобів, с/г техніки та обладнання;

Ощадбанком створено програму «Будуй своє», яка має на меті надання суб'єктам МСБ наступних можливостей: навчання й консалтинг для підприємців та стартапів; швидке відкриття рахунку, миттєва картка й зручний інтернет – банк; інструменти для ведення бізнесу від партнерів програми на привабливих умовах; отримання фінансової підтримки.

Укрексімбанк запровадив такі фінансові продукти для МСБ в аграрному секторі:

- кредити на купівлю пального, добрива, кормів, ремонт обладнання;
- кредити на купівлю сільськогосподарської техніки та обладнання;
- кредити на купівлю тварин, закладку багаторічних рослин;
- кредити на купівлю елеваторів, фермерських споруд та обслуговуючих будівель.

Укргазбанк особливу увагу приділяє МСБ, діяльність яких пов'язана з впровадженням енергоефективних й екологічних проектів, «зелених технологій», проектів з використанням альтернативних видів енергії, вторинної сировини, збереженням навколишнього середовища тощо [56].

Банком надано пріоритет кредитуванню за програмою співпраці Банку з Німецько-Українським фондом (НУФ). Окремі програми кредитування за рахунок коштів НУФ передбачають встановлення процентних ставок кредитування, які є одними із найнижчих на фінансовому ринку України (табл. 3.5). Програма дає змогу просувати компанії на нові ринки, що сприятиме зростанню та високу віддачу інвестицій. Фінансування охоплює всі типи інноваційних підприємств малого і середнього бізнесу у всіх секторах.

Таблиця 3.5

Умови фінансування МСБ за програмами Німецько-Українського фонду [57]

Умови фінансування	Програма мікrokредитування	Програма з підтримки інвестицій МСП
1	2	3
Позичальники	1. Фізичні особи-підприємці (ФОП) 2. Мікропідприємства (не більш ніж 20 постійних працівників) 3. Малі підприємства (не більш ніж 250 постійних працівників) 4. Середні підприємства (не більш ніж 500 постійних працівників)	1. Фізичні особи-підприємці (ФОП) 2. Мікропідприємства (не більш ніж 20 постійних працівників) 3. Малі підприємства (не більш ніж 250 постійних працівників) 4. Середні підприємства (не більш ніж 500 постійних працівників)
Призначення кредиту	Фінансування виробництва, сфери послуг, сільського господарства, торгівлі (тільки для ФОП та мікропідприємств)	Фінансування виробництва, сфери послуг, сільського господарства
Валюта кредиту	Євро, гривня	Гривня
Максимальний розмір кредиту	25 000 євро (для ФОП та мікропідприємств) 100 000 євро (для малих підприємств) 250 000 євро (для середніх підприємств)	250 000 євро (гривневий еквівалент)
Відсоткова ставка	Ринкова, визначається банками-партнерами	Максимальна номінальна визначена як UIRD x 1,1
Максимальний термін кредиту	3 роки (для фінансування обігового капіталу); 5 років (для фінансування інвестицій в основні засоби).	2 роки (для фінансування обігового капіталу) 6 років (для фінансування інвестицій в основні засоби)
Банки партнери	Мегабанк; Укргазбанк; Ощадбанк; Кредобанк	ПроКредитбанк; Укргазбанк; Кредобанк

Укргазбанк одним із перших в Україні запровадив лінійку ЕКО-продуктів й пропонує клієнтам скористатися додатковою лояльністю Банку у

вигляді ЕКО-надбавки до депозитних програм та зниженої процентної ставки по кредитним програмам.

Банківські кредити стали поряд з власними коштами головним джерелом фінансування діяльності суб'єктів МСБ. Привабливість банківського кредитування для МСБ підвищує лояльність встановлених банками програм для бізнесу.

За даними НБУ станом на кінець 2021 року малий бізнес з річним доходом до 50 тис. євро отримав від банків кредитних коштів на суму 72,6 млрд грн, це майже 10% від усіх виданих бізнесу кредитів [56]. Найчастіше кредити, які видають банки – це позики на поповнення оборотних коштів МСБ і перекредитування поточних боргів, а не довгострокове фінансування на розвиток. Зокрема, за діючою державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» за 2020-2021 рр. суб'єктам підприємництва видано кредитів на 64,8 млрд грн. Але, лише 12,5% від них видано на інвестиційні потреби. Решта – покривали поточні заборгованості та операційну діяльність.

Таблиця 3.6

Умови державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %» [56, 58]

5 % річних	7 % річних	9 % річних
Для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн.		Для бізнесу з річним доходом більше 50 млн грн.
За умови найму не менше 2 працівників протягом 1 кварталу	За кожне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5 % річних, але не менше 5 % річних	За кожне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5 % річних, але не менше 5 % річних
Мета кредиту		
Кредит на фінансування інвестиційного розвитку МСП (інвестиційний проєкт); Кредит на поповнення обігових коштів, необхідних для реалізації інвестиційного проєкту в розмірі до 25 % від його вартості (надається виключно у поєднанні з інвестиційним проєктом), валюта кредиту – гривня.		

Кредити на розвиток бізнесу допомагають реалізувати не лише нові проєкти, а й розширити обсяги вже існуючої справи, а також вийти на новий етап розвитку бізнес-діяльності. З-поміж банківських установ найбільше фінансування МСП надає ПАТ КБ «Приватбанк». В цілому банківська

система надає представникам МСП великий спектр продуктів та програм допомоги (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Фінансові продукти малому і середньому підприємництву державними банками в Україні [59]

Фінансові продукти банківської установи для МСП	Програма підтримки
АТ «ОЩАДБАНК»	
<ul style="list-style-type: none"> – акційне кредитування АПК; – програма часткової компенсації вартості с/г техніки та обладнання вітчизняного виробництва; – соціальне підприємництво кредитування спільно з WNISEF; – програми підтримки МСБ від місцевих органів влади; – банківська гарантія; – бланкові (беззаставні) овердрафти Клієнтам МСП; – кредитування ОСББ/ЖБК; – авалування векселів; <p>придбання нових та бувших у використанні транспортних засобів, с/г техніки та обладнання</p>	<p>«Будуй своє»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Навчання та консалтинг для підприємців і стартапів. 2. Швидке відкриття рахунку, миттєва картка та зручний інтернет – банк. 3. Інструменти для ведення бізнесу від партнерів програми на привабливих умовах. 4. Отримання фінансової підтримки.
АТ «УКРЕКСІМБАНК»	
Кредити МСП в аграрному секторі	
АБ «УКРГАЗБАНК»	
<p>Здійснює кредитування за напрямками:</p> <ul style="list-style-type: none"> – в межах державної програми стимулювання енергоефективних заходів в житловому секторі – в межах співпраці Банку з Німецько-Українським фондом (НУФ) 	<p>Банк пропонує скористатися ЕКО-надбавками до депозитних програм та зниженою % ставкою по кредитних програмах.</p>
ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»	
<ul style="list-style-type: none"> – КУБ (Країна успішного бізнесу); – Кредитний ліміт; – Кредитна лінія; – Агросезон; – Кредит під депозит; – Інвестиційний кредит; – Бізнес-іпотека. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ведення рахунків – Обслуговування карток – Еквайринг та платежі – Зарплатний проект – Гарантовані платежі та ін.

Міністерства та інші державні органи надають пряму фінансову підтримку та інші фінансові послуги підприємствам МСБ (табл. 3.8). Перелік програм підтримки підприємців постійно доповнюється. Зокрема, це програми підтримки спільно з міжнародними організаціями у рамках міждержавної технічної допомоги.

Таблиця 3.8

Програми державної фінансової підтримки суб'єктів МСБ в Україні

№ з/п	Уповноважений орган	Програми підтримки
1	Міністерство аграрної політики та продовольства України	1. Бюджетна дотація для розвитку с/г товаровиробників та стимулювання виробництва с/г продукції. 2. Часткова компенсація вартості с/г техніки та обладнання. 3. Державна підтримка фермерських господарств.
2	Державна служба зайнятості	1. Започаткування власного бізнесу за сприяння державної служби зайнятості.
3	Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України	Надання грантів для створення або розвитку бізнесу: 1. Мікрогранти на створення або розвиток власного бізнесу. 2. Гранти для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства. 3. Гранти для створення або розвитку тепличного господарства. 4. Гранти для створення переробного підприємства. 5. Гранти для створення ІТ-підприємства. 6. Державний кредит 5-7-9%

Джерело: [59-63]

Фінансовий лізинг є альтернативою банківському кредитуванню і передбачає придбання майна, яке потім передається фізичним або юридичним особам на умовах договору на визначений строк (зазвичай не менше 1 року) з установленою платою за користування та правом викупу майна лізингоотримувачем. Цей підхід дозволяє дрібним підприємцям зменшити витрати на придбання засобів виробництва шляхом сплати відносно невеликих виплат, щоб мати можливість користуватися майном. Потім, за рахунок отриманого прибутку від діяльності, вони сплачують решту вартості майна.

У порівнянні з банківським кредитуванням, де право власності на майно переходить у момент його придбання, у фінансовому лізингу право власності на об'єкт залишається у лізингодавця до моменту сплати лізингових платежів. Оскільки лізингодавець залишається власником майна та має всі права на нього, додаткове забезпечення, як правило, не потрібне. Умови отримання лізингу на прикладі українського банку, наведені в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Умови отримання лізингу клієнтам малого та середнього бізнесу в
КБ «Приватбанк» [58]

Умови отримання лізингу суб'єктам малого бізнесу від Приватбанк			
1	2	3	4
Програми лізингу	Лізинг комерційного транспорту, спецтехніки та обладнання	Лізинг на с/г техніку вітчизняного та імпортного виробництва	Лізинг легкового автотранспорту клієнтам малого та середнього бізнесу
Лізингоодержувач	Юридична особа / фізична особа – підприємець		Фізична особа – підприємець
Строк лізингу	Від 12 – до 60 місяців		
Сума фінансування	Для клієнтів малого та середнього бізнесу – від 200 тис. грн.		Нові авто – до 800 тис. грн.; Авто з пробігом – до 600 тис. грн.
Аванс	Від 20 % вартості предмета лізингу		Від 10 % вартості предмета лізингу
Ставка	Від 1 % – до 19 % річних (залежно від партнерської програми)	Від 3 % – до 19 % річних (залежно від партнерської програми)	Нові авто – 18 % річних; Авто з пробігом – 23,9 % річних.
Разова комісія	1 % від вартості предмета лізингу (не стягується за стандартною ставкою 19 %)		Відсутня
Графік платежів	Щомісяця рівними частинами	Сезонний, не менше 2 рази на рік, сплата % – щомісяця	Щомісяця рівними частинами
Страховання	Щорічно згідно з тарифами акредитованої банком страхової компанії		
Забезпечення	Предмет лізингу, що передається лізингоодержувачу на підставі договору лізингу; порука.	Техніка, що передається в лізинг – на підстав договору лізингу; порука.	Транспорт, що передається в лізинг на підставі договору лізингу

Поширеним на практиці є також фінансування проектів з грантовою підтримкою. За типами і розмірами виділяють:

- 1) гранти на певну категорію проектів у відповідній сфері діяльності;
- 2) гранти на часткове або додаткове фінансування (коли суми коштів недостатньо й заявник звертається в кілька фондів);
- 3) гранти на цільову підтримку певного підприємства;
- 4) гранти на повне фінансування організації для виконання її місії;

5) гранти на капітальні інвестиції (купівля устаткування, будинків, землі або проведення реконструкції);

б) гранти на «запуск» невеликого проекту [64] .

На сьогодні існує багато джерел грантового фінансування МСБ. Серед міжнародних програм, що призначені для підтримки малого й середнього бізнесу: COSME, «Підтримка малого бізнесу в країнах Східного партнерства», «Можливості для малого та середнього бізнесу», програми посольств й урядів окремих країн тощо. Основним інвестором виступає Європейський Союз і США.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання значна частина підприємств має потребу у підвищенні ефективності і раціоналізації процесів управління фінансовими ресурсами. В залежності від специфіки діяльності самого підприємства та поставлених цілей його розвитку будуть змінюватись і напрями використання фінансових ресурсів.

Зарубіжні країни використовують різні способи управління фінансовими ресурсами. Щодо формування фінансових ресурсів, то за кордоном притримуються принципу, що фірми, які розвиваються мають використовувати капітал, який можна отримати за рахунок боргового зобов'язання. Важливою перевагою його використання є те, що його власники отримують дохід – відсоток, який допомагає розвиватися фірмі в майбутньому. При цьому, важливим засобом, який допоможе ефективно використовувати фінансові ресурси є планування.

Оптимізація структури капіталу полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. В результаті багаторічної дослідницької діяльності, що проводилась у світовому фінансовому середовищі, створено наступні теорії оптимальної структури капіталу: теорія

стаціонарного співвідношення, теорія асиметричної інформації, теорія агентських витрат, теорія корпоративного контролю та теорія стейкхолдерів. Основними методичними підходами до вирішення завдання оптимізації структури капіталу є: метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності; метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості; метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків.

Важлива роль у формуванні позичкових фінансових ресурсів МСБ належить банкам. Державні й комерційні банки надають послуги малому й середньому бізнесу на національному й регіональному рівні. Дослідження умов кредитування МСБ вказує на перспективи зростання кредитування МСП у повоєнний період.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи теоретичні і практичні формування і використання фінансових ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу, можна зробити наступні висновки.

Малий і середній бізнес є складовою частиною розвинутої економіки. Він повинен виконувати ряд функцій, які дозволяють економіці гармонійно розвиватися. Саме такий бізнес є провідником ефективних інновацій у масове виробництво. Розвиток малого і середнього підприємництва є важливим фактором структурної перебудови економіки, забезпечення насиченості ринку товарами та послугами, створення конкурентного середовища, поповнення доходів бюджетів країни, створення робочих місць, прискорення науково-технічного прогресу.

Фінансові ресурси – це найважливіший чинник економічного розвитку підприємства та економічного зростання в країні, який забезпечує безперервність процесу виробництва та реалізації продукції. Вони включають в себе грошові фонди та частину грошових коштів, що використовується у нефондовій формі. Фінансові ресурси використовуються для придбання основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних запасів, для покриття витрат на виготовлення і реалізацію продукції (виплату заробітної плати, сплату податків, орендної плати, страхових платежів тощо).

Виявлено, що формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок низки джерел. За джерелом створення доцільно виділяти власні ресурси, що належать підприємству й утворюються внаслідок його фінансово-господарської діяльності (пайовий капітал, резервний капітал, чистий дохід, амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток тощо) і залучені ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть використовуватися для досягнення статутних цілей (довгострокові і поточні зобов'язання). Власні ресурси відіграють важливу роль в організації

кругообігу фондів, оскільки підприємства, які працюють на основі комерційного розрахунку і мають певну майнову та оперативну самостійність відповідають за прийняті рішення, які дозволяють працювати рентабельно. Позитивною рисою використання позикового капіталу є збільшення фінансового потенціалу підприємства за необхідності суттєвого піднесення темпів зростання обсягів виробництва.

Структура фінансових ресурсів має забезпечити таке поєднання власних і позикових джерел фінансування, яке сприятиме зростанню рентабельності капіталу, платоспроможності, фінансової стійкості, зниженню фінансових ризиків та середньозваженої вартості фінансових ресурсів тощо.

В основі системи управління фінансовими ресурсами підприємства знаходяться складові елементи: управління формуванням фінансових ресурсів та управління використанням фінансових ресурсів, або їхнім функціонуванням. Від ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства залежить його спроможність досягти успіху на ринку.

Другий розділ даної роботи був присвячений аналізу та оцінці ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна». За результатами аналізу доцільно відзначити, що через зменшення валюти балансу та появи збитку у 2020 році підприємство працювало неефективно, але фінансовий стан компанії вже у 2021 році зазнав позитивних зрушень.

Структура активів підприємства залишається легкою, мобільність підприємства знизилася у 2021 р., але знаходиться на достатньому рівні, а рівень операційного ризику є низьким.

Фінансування підприємства переважно здійснюється за рахунок власного капіталу і підприємство є незалежним від позикового капіталу. На ТОВ «Хіпп Україна» відбувається нарощування власного капіталу, який на кінець 2021 р. складає 65,28 %. За аналізований період спостерігалось зменшення суми зобов'язань. Частка позикового капіталу у сукупному капіталі має мінливу тенденцію.

Було виявлено, що тенденція до зменшення власного капіталу компанії може стати причиною погіршення операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також є проблемою для погашення заборгованості по позиках. Це, в свою чергу, знижує ліквідність підприємства та зменшує потенціал довгострокового фінансування.

У 2019 та 2021 рр. ТОВ «Хіпп Україна» мало абсолютну фінансову стійкість. Що означає, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто товариство не залежить від зовнішніх кредиторів. У 2020 р. ТОВ «Хіпп Україна» мало кризовий фінансовий стан, що могло привести до банкрутства підприємства. Для того, щоб покращити свою фінансову стійкість, підприємство повинно вживати заходи щодо ефективного керування запасами, кредиторською та дебіторською заборгованістю.

В результаті аналізу ліквідності та платоспроможності виявлено, що підприємство має недостатню ліквідність. У 2019 та 2021 рр. на ТОВ «Хіпп Україна» переважає дебіторська заборгованість. Це є позитивною тенденцією, оскільки зменшує ризик погіршення фінансової стабільності. Лише у 2020 р. кредиторська заборгованість підприємства перевищила дебіторську.

Оборотні активи використовуються ефективно, адже серед досліджених показників майже всі мають стабільну тенденцію до покращення. А саме такі коефіцієнти як коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань, коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації, коефіцієнт матеріальних запасів, коефіцієнт відволікання оборотного капіталу, коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості. У 2021 р. рентабельність оборотних активів склала 6,88%, що є невисоким значенням. Відповідні результати має й інтегральний показник ефективності оборотних активів.

У 2020 році підприємство мало збиток у розмірі 16914 тис. грн. Негативний фінансовий результат підприємство отримувало через збиткову операційну діяльність. Проте, у 2021 році діяльність компанії покращилась –

підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 9890 тис. грн. Проте рентабельність підприємства на кінець періоду має критичне значення.

Таким чином, виходячи з оцінки ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хіпп Україна» за 2019-2021 роки встановлено, що підприємство недостатньо ефективно використовує фінансові ресурси. Про це свідчать відхилення від нормативних показників фінансової стійкості, та ліквідності, а також збитковість активів та капіталу у 2020р.

У зв'язку з цим підприємству рекомендується використовувати зарубіжний досвід управління фінансовими ресурсами на шляху оптимізації джерел їх формування у сучасних умовах. За кордоном притримуються принципу, що фірми, які розвиваються мають використовувати капітал, який можна отримати за рахунок боргового зобов'язання. Важливою перевагою його використання є те, що його власники отримують дохід.

Оптимізація структури капіталу полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. Основними методичними підходами до вирішення завдання оптимізації структури капіталу є: метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності; метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості; метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків.

Аналіз формування фінансових ресурсів за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності показав, що у 2020 році ефект фінансового левериджу у розмірі був найкращим, що свідчить про те, що дохідність підприємства більша за середньозважену ціну позикових ресурсів. За допомогою методу формування структури капіталу за критерієм мінімізації вартості ми побачили, що середньозважена вартість капіталу є мінімальною – 9,53% при структурі власного та позикового капіталу 54/46 відповідно.

Також у роботі запропоновані перспективні напрями формування фінансових ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу. Важлива роль у формуванні позичкових фінансових ресурсів МСБ належить банкам. Державні й комерційні банки надають послуги малому й середньому бізнесу на національному й регіональному рівні.

Отже, фінансове забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу необхідно розглядати як процес, що включає спільну діяльність підприємницьких структур, державних органів влади й фінансових установ щодо визначення потреби підприємств у фінансових ресурсах і її покриття за рахунок визначених джерел. Важливими складовими цього процесу виступають: розробка нормативно-правових основ (система норм, процедур та правил), а також створення інфраструктури розвитку й фінансової підтримки підприємств малого і середнього бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Черняєва О. В., Гриненко А. Ю. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці. 2017. № 3. С. 34 – 38.
2. Варналій З. С. Мале підприємство в умовах ринкового господарювання. *Економіка і організація управління*. 2016. № 1. С. 58–79.
3. Кредісов В. А. Організаційно-економічні форми підприємництва та проблеми його розвитку. *Менеджмент*. 2008. №10. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Menedzhment/2008_10
4. Довгальова О. В., Балабенко О. В. Управління малим бізнесом: підручник. Донбас. Нац. Акад. буд-ва і архіт. Макіївка; Донецьк: Цифрова типографія, 2011. 298 с.
5. Говорушко Т. А., Тимченко О. І. Малий бізнес: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 200 с.
6. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості: [монографія] / Г. В. Козаченко, А. Е. Воронкова, В. Ю. Медяник, В. В. Назарова. К.: Лібра, 2003. 328с.
7. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 21 груд. 2000 р. № 2157-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14> (дата звернення: 23.10.2022).
8. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 бер. 2012 р. № 4618-VI за станом на 25.03.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 23.10.2022).
9. Феценко О. М., Самокіна Г. В. Специфіка та гармонізація розвитку підприємництва в Україні. *Вісник ЖДТУ*. № 1 (79). 2017. С. 100 – 106.
10. Булана О.О. Тенденції зміни підходів до державної підтримки економіки у країнах Європи та уроки для України. *Світ фінансів*. 2019. № 2(19). С. 149–154.

11. Дергачова В. В., Колешня Я. О. Державна підтримка малого та середнього бізнесу в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 20. С. 130–133.
12. Партин Г.О., Завгородній А.Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник. Львів: ЛБІНБУ, 2003. 265 с.
13. Романенко О.Р. Фінанси : підручник. К.: ЦНЛ, 2016. 312 с.
14. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посібник. 3-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2010. 240 с
15. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : підручник. 6-те вид., перероб. та допов. К.: КНЕУ, 2012. 546 с
16. Стасюк Г.А. Фінанси підприємства : навч. посібник. Херсон: Олді-плюс, 2014. 480 с
17. Бланк, И.А. Основи фінансового менеджменту. К.: "Ника-Центр", 2008. 480с.
18. Белоліпецький В.Г. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств. *Фінанси України*. 2014. № 9. С.112-118.
19. Філімоненков О.С. Сутнісні характеристики та класифікація фінансових ресурсів підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технологічного університету*. Випуск 7 Частина 2. 2015. С. 451-454.
20. Гудзь О. Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2017. №3-5. С. 100-105.
21. Погожа Н.В. Проблемні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства в умовах рецесії України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. №2 (45). С. 146-147.
22. Роєнко К.В., Свистун Л.А. Особливості та проблеми формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки. *Молодий вчений*. 2017. № 20. С. 1285-1290.
23. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: Монографія. Тернопіль. Економічна думка. 2014. 214 с.

24. Близнюк О.П., Брезинська А.П., Іванюта О.М. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібної торгівлі: монографія. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2016. 253 с.

25. Рудченко І.В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Сучасні питання економіки і права*. 2013. Випуск 1. С. 16-19.

26. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька; ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Вид. 2-ге, без змін. К.: КНЕУ, 2009. 588 с.

27. Сусіденко О.В., Шиш А.О. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 848-853.

28. Кривенко А.Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 2.

29. Гайдаєнко О.М., Глібко Т.О. Порівняння методик визначення ефективності використання. *Будущие исследования : материалы IX междунар. научно-практич. конф.* Софія: Бял ГРАД-БГ. 2015. Т. 6. С. 156-161.

30. Сайт компанії Hipp. URL: <https://www.hipp.ua/pro-hipp/>

31. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87, зі змінами та доповненнями від 31 травня 2011 р. № 664 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 «Звіт про власний капітал»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87, зі змінами та доповненнями від 31 травня 2011 р. № 664 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

35. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України № 476 від 11 квітня 2013 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1524201-08>

36. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С.М. Безрутченка. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. 274 с.

37. Мосьондз О. Б. Аналіз фінансового стану підприємства: сутність і необхідність. 2012. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_43

38. Воськало Н.М. Аналіз власного капіталу підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 809: Економіка. С. 73-77.

39. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький, І. В. Шварц. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281с.

40. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Львів: Магнолія, 2017. 328 с.

41. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ. 2016. 304 с.

42. Жук О.С. Оцінка стану та структури активів підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. № 3(31). С. 16–20.

43. Гнатенко Є.П., Волошина В.В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія : Економічні науки. 2015. № 1. С. 38-42.

44. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка» : науковий журнал. Ужгород: Ужгородський національний університет, січень, 2014. № 1(42). С. 191-196.

45. Олександренко І.В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 6. С. 419-426.

46. Вінц, Ю.О. Удосконалення системи управління фінансовими ресурсами підприємства. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2017. №3. с.267– 270.

47. Джерелейко, С.Д. Управління фінансовими ресурсами підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2010, С.156-160.

48. Бойко Є.М. Сучасний стан та проблеми процесу формування фінансових ресурсів підприємства в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 15-16.

49. Ткачик Л. П., Глемба К.С. Окремі аспекти міжнародної практики управління фінансовими ресурсами підприємств. *Молодий вчений*. 2015. № 11. С. 130-133.

50. Гайдаєнко О.М., Славінська М.О. Формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки: міжн. зб. наук. праць*. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. Вип. 1(9). Ч. 1. С. 100-107.

51. Татарин, Т.І., Спасів Н.Я. Напрями оптимізації фінансових ресурсів підприємства. *Формування єдиного європейського фінансового простору та розвиток світової фінансової думки* : зб. тез доп. Всеукр.наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С. 107-109.

52. Дропа Я.Б. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 12. С. 169-175.

53. Грицино О.М., Бусленко В. А Оптимізація структури капіталу підприємств України. *Фінанси, облік і аудит* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» . Київ : КНЕУ, 2017. Вип. 1. С. 77–97.

54. Курінна О.В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Економіка*. 2013. Вип. 2. С. 140-148.

55. Шевченко В.О. Напрями використання фінансових ресурсів підприємств. *Фінансове право*. 2014. №5. С. 126-133.
56. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1/>.
57. Німецько-Український фонд: веб-сайт. URL: <http://guf.gov.ua/uk/principi-roboti>.
58. Комерційний банк «Приватбанк»: веб-сайт. Платформа кредитування малого бізнесу «Країна успішного бізнесу» від «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/business/lizing>
59. Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу. *Дія. Бізнес*: веб-сайт. URL: <https://business.dii.gov.ua/marketplace/finansuvanna/grant-programs#marketplace>
60. Кміть В. М., Падура А. В. Державна підтримка суб'єктів малого підприємництва. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 7. С. 14–17.
61. Міністерство аграрної політики та продовольства України: веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/pidtrimka/zvitnist>
62. Перелік програм підтримки малого і середнього підприємництва на державному рівні. *Міністерство економіки України*: веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=fd7fb228-3d3c-43d6-a9a534eea3e04718&title=PidtrimkaMalogoISerednogoPidprimnitstvaNaDerzhavnomuRivni>
63. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період дії воєнного стану в Україні. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-biznesu-v-period-diyi-voyennoho-stanu-v>
64. Кредити на розвиток бізнесу в банках України. URL: <http://www.bankchart.com.ua/business/credit>

ДОДАТКИ